

ప్రథమ ముద్రణము

1000 ప్రతులు

జూన్ 1958

గీ॥ “తెలుగదేల యన్న - దేశంబు తెలుగేను
 తెలుగు వల్లభుండ - దెలుగొకర్థ
 యెల్ల నృపులు గొలువ - నెఱుగవే బాసాడి
 దేశభావలందు - దెలుగు లెస్స”

శ్రీ విష్ణు క్రియార్థి,
 హిందూపురం.

గ్రంథమాలకు జీవిత సభ్యులై 116 కూవ్యంబు

లొంగిన దాతలు.

- 1 శ్రీ కల్లూరు నుబ్బరావుగారు, యం. ఎల్. ఎ., హిందూపురము.
- 2 శ్రీ కింగనమల శ్రీనివాసులుగారు, అడ్వకేటు, కేశవవిలాస్, అనంతపురం
- 3 శ్రీ వైడి లక్ష్మయ్యగారు, డి. ఎ. డి. ఎల్., కమిషనరు,
H. R. C. E. బోర్డు, హైదరాబాదు
- 4 శ్రీ గోళ్ళపల్లి నీతారామయ్యగారు, శ్రోత్రీయంబారు పాపంపల్లి
అనంతపురము
- 5 శ్రీ కరణం రామచంద్రరావుగారు, కనిగలపూరూరు, తాడివత్తి తా.
- 6 శ్రీ శ్రీ ఆత్మారామయ్యగారు జ్ఞాపకార్థము,
శ్రీ పి. యల్. నారాయణరావుగారు డి. ఎ., ఆత్మారాం అండుకో,
అనంతపురము
- 7 శ్రీ డి. బాబన్నగారు, సారస్వతాభిమానులు, హిందూపురము
- 8 శ్రీ టి. బయన్నగారు, మునిసిపల్ కౌన్సిలర్, ఆండ్ జనరల్ సెక్రిటరీ,
బాకపర్లకానన్, అనంతపురము
- 9 శ్రీ డి. వెంకటాచలయ్యశ్రేష్ఠిగారు, డెన్టల్ వల్లీ, కల్వారామము తా.
- 10 శ్రీ సి. రామిరెడ్డిగారు ప్రొఫెసరులు విశ్వనాథ వైస్, కమలానగర్,
అనంతపురం.

(ఇందులో, కొందఱు, తమ చిత్రపటముల ముద్రింప నంగీకరింపలేదు
మఱికొందఱు తమ బ్లాక్సు (Blocks) పంపలేదు. మఱియొక పుష్పమున
లోపములు నవలించుకొందుము.)

ఉద్ధారకులు

(రూ॥ 58-0-0)

- 1 శ్రీ మేడా నుబ్బయ్య శ్రేష్ఠిగారు, మునిసిపల్ ఛేరమెక అనంతపురము.
- 2 శ్రీ ఎక. శ్రీరామరెడ్డిగారు, బి. ఎ., క్షీరతేజాధికారి, బెంగళూరుసిటి
- 3 శ్రీ గొంగడిరామయ్యశ్రేష్ఠిగారు, మేనేజరు, దుర్గాఅయిల్ మిల్స్, అనంతపురం

రాజపోషకులు

(రూ॥ 25-0-0)

- 1 శ్రీ వై. వి. ఆశ్వత్థనారాయణరావు గారు పోష్టమాస్టరు H. P. O.
అనంతపురం.
- 2 ,, కంచిచెడ్డిగారి లింగాచెడ్డిగారు పామిడి కొత్తపల్లి. పామిడి పోష్ట
(అనంతపురం తా॥)
- 3 ,, గుంటి నుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు, అనంతపురం.
- 4 ,, కొద్దము హనుమంతరావు గారు పీఠరు, అనంతపురం
- 5 ,, కరణము కృష్ణమూర్తిరావుగారు, భూస్వామి, గంగవరం, కల్యాణదుర్గము
- 6 ,, కరణము, విరూపాక్షప్పగారు భూస్వామి కల్యాణదుర్గము.
- 7 శ్రీ కట్టా లక్ష్మీనారాయణయ్యగారు, మునిసిపల్ కాన్సిలరు,
హిందూపురం.
- 8 శ్రీ కట్టా వెంకటేశయ్య శ్రేష్ఠి గారు, హిందూపురం
- 9 శ్రీ కె. అనంతయ్య శ్రేష్ఠి గారు హిందూపురం.
- 10 శ్రీ కట్టా విశ్వనాథయ్య శ్రేష్ఠి గారు, ప్రేషనరీ మర్చెంటు, హిందూపురం
- 11 శ్రీ కె. ఆర్. క్రిష్ణయ్యగారు, మునిసిపల్ ఛేర్ మెన్, హిందూపురం
- 12 శ్రీ బైసాని నూర్యనారాయణయ్య శ్రేష్ఠి గారు, హిందూపురం.
- 13 శ్రీ హంతి రావుసాహేబ్ భీమయ్య శ్రేష్ఠి గారు, హిందూపురం.
- 14 శ్రీ కె. యం. నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు, ప్రొఫ్రయిటరు, శ్రీ విష్ణు ప్రింటర్స్,
హిందూపురం.
- 15 కట్టాకొక్కయ్యగారి నూర్యనారాయణయ్య శ్రేష్ఠి గారు హిందూపురం
- 16 వేముల ఏకాంతప్ప శ్రేష్ఠి గారు, పెట్రోలు బ్యాంకు, కల్యాణదుర్గం.
- 17 నరసేపల్లి సత్యమయ్య గారు 9/0 నరసేపల్లి పెంకటస్వామిగారు,
శ్రీ వేంకటేశ్వరనిలయం, పామిడి. (అనంతపురం తా॥)

పోషకులు (రూ॥ 10-0-0)

- 1 శ్రీ వైద్యభిషక్ రామశర్మగారు B. M. P. కల్యాణదుర్గము
- 2 శ్రీ యస్. నరసింహశాస్త్రిగారు బస్ ఓనరు కల్యాణదుర్గము
- 3 శ్రీ గంగారావు రామప్ప శ్రేష్ఠిగారు మచ్చెంటో, ,,
- 4 శ్రీమతి జి. లక్ష్మీదేవమ్మగారు హెడ్ మిస్ట్రెస్సు హైయర్,
ఎలిమెంటరీ బాలికా పాఠశాల, కల్యాణదుర్గము.
- 5 శ్రీ కరణం సత్యనారాయణరావు గారు కిశోర కవితాసమితి అధ్యక్షులు,
ముదిగల్లు (కల్యాణదుర్గం తా.)
- 6 శ్రీ యం. వెంకటేశ్వరరావుగారు ఎనుముల దొడ్డి కల్యాణదుర్గం.
- 7 శ్రీ టి. గురుమూర్తి గారు, మరియు టి. ఛాయప్పగారు, భూస్వాములు,
మలుగూరు, (హిందూపురం తా.)

N. B. పోషకులవలన, క్రొత్తగా చేరినవారి నామము లిందు ప్రకటింపబడినవి. పాత క్రొత్తఅభిమానులయొక్కయు పోషకులయొక్కయు లిస్టు సవరించి, పుస్తకరూపమున త్వరలో ప్రకటింపబడును. అందులో గృహముల జనాభిర్వులు తెలుపు (Balance Sheet) కూడా ప్రకటింపబడును. వైస తెల్విన పట్టిలో పూర్తిగా తమవిరాళములు, చెల్లించినవారికి మాధన్యవాదములు ఇంకను, విరాళములు బాకీ యున్నవారు, తమ విరాళములను త్వరలో పంపి, మేము చేయుచున్న సారస్వతసేవ నానందింపవలయునని వేడికోరిక.

న మ స్తే

(పెక్రిటరీ)

సంపాదకీయములు

‘లోకో భిక్షురుచిః’ అను నుడివొప్పున, మృదుచులలో, ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క రుచిమీద అభిమానమెక్కువ. అందఱి కొక్క వస్తువే. వీరితయైన ఈ ప్రకృతిలో పలువిధములైన, జంతువులు, వృక్షములు, ఫలపుష్పము లుండజాలవు. భిక్షురుచులు, భిక్షుసాంప్రదాయ, ఆచార వ్యవహారాదు లవశ్యకముగా నుండవలసినవే. ఏకత్వములో భిక్షుత్వము, భిక్షుత్వములో ఏకత్వము కలదు. లోకై కమూర్తి ఒక్కడే. ప్రపంచమున కాదర్శ గుణముల బోధించుటకై, శ్రీ పరమేశ్వరుడు దశావతారము లెత్తెను. మఱియు ననేక భక్తుల యవతారములనెత్తి లోకమును ప్రభో ఘించెను. ఇయ్యదియే లోకకల్యాణ కారణము.

అదేరీతి, ఆధ్రభాష పలుపోకడల బరువులెత్తినది. పద్య కావ్యములు, గద్యరచనలు, న్యాసహారకములో వ్రాయబడిన అనేక చవలలు గలవు, పద్యకావ్యములలో ఛందోలక్షణ బంధములు, భావగీతములు, తందనాలపాటలు, జానపద గేయములు, లెక్కకు మిక్కిలిగా నేడువెల్లి విరిసిపోయి. అభ్యుదయరచనలని నవకవులు, యువకవులలో కొందఱు, ఛందోలక్షణముల బాటించక, యతిగణప్రాసముల లక్ష్య పెట్టక, వెట్టి మొట్టిపరువులెత్తుచున్నారు. వ్యవహారిక భాషయే, యుండదగినదంచుగ్రంథసమునకాభాషయే, యోగ్యమని వాదించువారు పలువురు కలరు. తెలంగాణావారి భాష, ఉత్తరాదివారికి, ఉత్తరాదివారి భాష, రాయలసీమవారికి రాయలసీమవారిభాష, తదితరులకు సర్థముగాకుండిన, ఏవ్యవహారిక

ఓకభాష గ్రంథసము కావలయునో, తెలియకున్నది. శిష్టవ్యావహారిక మేదియో, దుష్టవ్యావహారిక మేదియో, సంజీతులు, కవులు, భాషావేత్తలు నిర్ణయింపవలసిన పరిస్థితు లేర్పడినవి. ఈ ప్రకారముగా, ఆంధ్రభాష పలుపోకడలతో, భిన్నరూపములతో భిన్నరుచులతో నెలయుచున్నది. అయితే షడ్రుచులలో యేయే రుచు లే యే పరిమాణములతో కలిపిన స్వారస్యమైన వంట తయారగునో తెలిసికొనవలయును. అదేరీతి, తెలుగు జీర్ణ, వెలుగులు సడలసీక, సకలాంధ్రుల కమృతోపమానమైన తెలుగు బాస నెలయవలయును. విజ్ఞు లీషయమై, అలోచించెదరుగాక!

కొందఱకు, పద్యకావ్యములపై మక్కువ యుక్కువ. పద్యములే, కవిత్వమున కాధారమని కొందఱుందురు. వచన రచన కూడా కవిత్వమనిపించుకోదా? భావమే ప్రధానమని మఱి కొందఱుందురు. ఛందోబద్ధమైన కవిత్వభావములు కుంటు వడును. కవిత్వమును శృంఖలములచేత బంధింపరాదు. కవిత్వము స్వేచ్ఛగా గంగాప్రవాహమువలె ఒరువెత్తవలయును. యతి గణ పాసబంధము లుండరాదనువారు కొందఱు.

వచన రచనకూడ దీర్ఘసమాస బంధురమై, సంస్కృత జటిలమై యుండరాదు. తేలికగా అర్థము కావలయును. ఇదియొకరి మతము. కొందఱకు నవలలు, డిప్టేక్టివు కథలు, సినిమా పాటలు కావలయును.

“అందఱి మెప్పింప బ్రహ్మ కలవియెధాత్రిక”

అను లోకోక్తి చొప్పున, అందఱి నేమానవుడు మెప్పించజాలడు. ఎన్నియో పార్టీలు, భిన్నభావములు, మతములు దేశములో వెలసియున్నవి. ఇయ్యదియే ప్రకృతి సహజగుణమని ముందే నుడివియున్నాము.

ఉత్తమ రచనలేవియో, మధ్యమ రచనలేవియో, అధమ రచనలేవియో నిర్ణయించుట కూడా కష్టము. భారత, భాగవత, రామాయణములు, వసుచరిత్ర, మనుచరిత్రాదులు మనకు గలవు. రామాయణ కావ్యము ననేక కవులు రచించిరి. కవి త్రయమువారి భారతమేకాక, నేను శ్రీకృష్ణ భారత, భాగవత రామాయణములు వెలసినవి. ఇందెయ్యది ఉత్తమకావ్యము? శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి శ్రీరామాయణ కల్పతరువుపై, విమర్శనలు రాలేదా? శ్రీ గడియూరమువారి, శివభారతముపై విమర్శనలు వెలువడలేదా? రంగ్రాన్వేషణమే, యద్దేశ్యమై వెలయు వారికి, ఉత్తమకావ్యములు హీనములై, హీనకావ్యములే అత్యుత్తమములగును.

బళ్ళారి శ్రీకృష్ణమాచార్యులవారు, కోలాచలం శ్రీనివాస రావుగారు యెన్నియో నాటక రాజములను వ్రాసిరి. ఆకాలములో వాటికి ప్రాశస్త్యముండెను. నేటి సినిమా యుగములో ఆ నాటకముల మేటి కీర్తితగ్గినది. అట్లని ఆచార్యులవారు, రావుగారు, వ్రాసిన నాటకములు రసవంతముగ లేవని చెప్పవలసినదేనా? కృతులన్నియు, నాచంద్ర తారార్కముగా నుండవలయునా?

ఇది సాధ్యమా? ఆంధ్రప్రచారిణి గంభీరములవారు, సార

స్వత మండలివారెన్ని నవలలను ప్రకటించిరి? అవి ఇష్టమన
చదువువారున్నారా? డిప్యూటీ కమిషనరు యిష్టమంతెత్తినను
చున్నవి? ఉబుసుపోకకు చదివి పాఠవేయవలసిక, యీచెత్త పాత్ర
ములే నేడగ్రంథములను వహించి, ఖైలాషముగనుచున్నవి. ప్రజా
సామాన్యము నాకర్షించుచున్నవి. ప్రజాదరితమింది, ఉబ్బు
గడించుచున్న, ఈ పుస్తకములే కొందఱు దృష్టిలో ఉత్తమ
పుస్తకములు కావచ్చును. కోటిశీలలలో, అర్థయు వజ్రములు
కాజాలవు. ఏదియో ఒక చిన్నశీల, వజ్రము కావచ్చును.
అయితే శీల లప్రయోజనము లవచ్చురా? మట్టికుండ కొన్ని
దినములలో శిథిలమగును. ఇనుప కడవ కొన్ని నెలలలో గండ్లు
పడును. ఇత్తడిబిందె కొన్ని యేండ్లుండును. పండితులగు
పాత్రలు సదా వెలసియుండును. అదేరీతిగా నాహిత్యము కాలా
ను సారముగా వృద్ధి క్షయములను బొందుచుండును.

కాన రంధ్రాన్వేషణమే, పనికి గొన్నవారికి, యెవ్వరే
మి చెప్పినను రుచింపదు. కాలమే కవియొక్క కీర్తినిగాని అప
కీర్తినిగాని తేగలదని మా విశ్వాసము.

ఈ గ్రంథమాల, ఈ పుస్తకముతోబాటు 14 పుస్తక
ములను ప్రకటించినది. ఇందులో 7 పద్యగ్రంథములు, 5
నవలలు, 2 నాటకములు, గ్రంథశీర్షలు సుప్రసిద్ధులైనవారు. కావ్య
తీర్థులు, P. O. L. బిరుదు సంపాదించినవారు, నాహిత్య
సంస్కృతులు, కవిశేఖరులు, విద్వాన్ బిరుదుగలవారే గ్రంథకర్త
లు. తమ అద్భుత రచనా నైపుణ్యముచే, అంధవిజ్ఞానానికి గ్రం

ధమాల వారినుండి బహుమానములు పొందినవారే మా నవలా సృష్టికర్తలు. 'భారతి' 'గృహలక్ష్మి' మొదలైన మేటిమాస పత్రికలు పైగ్రంథముల నపూర్వముగా పొగడినవి. ఇక, ఈ గ్రంథమాల, యేయొక్క ప్రదేశమునకు సంబంధించినది కాదు. గ్రంథమాల సంచార గ్రంథాలయముకాన, ఆంధ్ర ప్రదేశమునందంతట విహరింపగలదు. కాలక్రమమున, కవి పండితుల నందఱిని ఈ గ్రంథమాల ఆకర్షింపగలదు.

శ్రీ పరమేశ్వరుడు మా ప్రయత్నమును నిర్విఘ్నముగా నెఱవేర్చుగాక !

సంపాదకుడు.

మనవి

'భక్తమందారము' కారణాంతరములచే నకాలమునకు వెలువడ జాలకపోయెను. ఇందుకు మా చందాదారులు మమ్ము మన్నింపఁబ్రార్థన. గుణగ్రహణ పారీక్షలైన పాఠకుల ముందు, ఈ 'ద్వితీ' నుంచినాడను. గుణముల భక్తమందారుడైన పరమాత్మునివి. అవగుణంబు లల్పజ్ఞుడైన నాయవి.

ఇట్లు విన్నవించు,

గ్రంథకర్త

శ్రీ మేధావక్త్రామూర్తయేనమః

తొలిపలుకు

వీసీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము గల ప్రతి ప్రాణియుఁ గోరునది సుఖ ప్రాప్తి, దుఃఖ నివృత్తి - ఈ రెండు మాత్రమే. ఎవరెన్ని కోరికలు కోరినను ఈ రెంటిని సాధించుట కొఱకే యని చెప్పవచ్చును. ఇంతకు భిన్నముగా మఱొకటి కానరాదు. ఈ విధముగాఁ గోరుకొనుటయేగాని పీనియొక్క ప్రాప్తి నివృత్తులకు కర్తలు కాఁజాలరు. కాక పోయినను వాంఛ మాత్ర ముదయించుట అది సహజము.

సుఖదుఃఖానుభవములలో, ప్రతి ప్రాణికిని, అనుభూతి పరిణామము లేదో యొక రకముగా వ్యక్తము లగుచు నేయుండును. అట్టి అనుభూతి విశేషము లాంగికాది వికారములతో వ్యక్తముకావచ్చు; వాగ్వాన్యపారము లతో వ్యక్తముకావచ్చును. వాగ్వాన్యపారమునకు నోచని స్థావర జంగమ ప్రపంచములో స్థావరములైన తరులతా గుల్మదులయందు సావ్యస్థి నైవర్ణ్యదుల చేతనే అవి తెలియ నెయుండును; పశు పక్ష్యాదులలో సావరముల కంటె విశేషించి కంకన్యర విశేషముచేఁ దెలియఁబడియుండును. ఇంక మానవ ప్రపంచములోఁ దదితరములకంటె విశిష్టముగ సంభాషణ సాభాగ్యము లతో వ్యక్తమున నవకాశము గల్గియున్నది.

ఇట్టి మానవులలోను - వట్టి మాటలతోఁ దమ సుఖదుఃఖానుభవములను పెక్కి వ్యక్తపజుచువారే పెక్కుమందిగా నుండురు. వారిలో కవితాకళలో పాసకులుగా, నుండువారు మనోగతాభిప్రాయములను మాటలతోఁ గాక యిఁక ప్రభావముతో వాని కొక రూపము గల్పించి తమ శ్రోక్షమునందుఁ గూడఁ దమ పలుకుబడులనే యథాతథముగఁ బాఠకులచేఁ బలికింతురు.

అట్టి కవితా కళారాజులలోను, కావ్య నిర్మాతలగువారు కథావస్తువు నందలి పాత్రలతో నైక్యమునొంది సందర్శించిన ఘట్టములలోఁ దమ మనోగత భావములను మేళవించి యాలపింతురు. కొందఱు కథావలంబనము లేకుండనే అదినుండి అంతము పజునను ఆత్మగతములైన యభిప్రాయములను ముక్తకంఠముతో ముంచి వేయుదురు. ఈ స్థాయిలో వ్రాయఁబడిన రచనలే శతకములు

శతకములు భక్తి జ్ఞాననీతి వైరాగ్య ప్రతిపాదకములుగా పలుకఁగఁ
లతో వెలసినవి. సర్వశతకములకును సమష్టి మీఁద వైవిషయములే పరమ
లక్ష్యములైయున్నను ఒక్కొక్క విషయమే ప్రధానముగా సాగిన రచనలు
నూతన గొన్ని లేకపోలేదు. రచయితయొక్క చిత్తవృత్తి ననుసరించి విషయ
విభాగము పర్యవస్తువయ్యుండును. అట్టి శతకముల జాతికిఁజెందినదే యీ
భక్తమందారము.

శతకమనగా సంఖ్యా మానమున 'నూఱు' అని పరిమితార్థమైనను,
ఆనంత సంఖ్యలకును అది యర్థావబోధకమగుచున్నది-గనుక ఈ భక్తమందా
ము, చెండు శతకముల దాఁక సాగి అంతట ఆగినది.

వస్తుసామగ్రియొక్క పౌష్కల్యమును బురస్కరించుకొని వానవ
కవిచేతిలోని లేఖని యెంతయెఱుకుగా సాగినను సాగినదేగదా! కనుగనేగదా
వేమన శతకము వేలపద్యముల కాస్పదమైనది!

శతకవాన్మయమంత ఆర్తభక్తినియార్తి నిర్దేవుల యాలాపములతో
నిండినది గానే యుండును. భగవంతుని భజించు మృతాత్మలగు చతుర్విధ
భక్తులలో ఆర్తభక్తఁ డగ్రస్థానము నధిగమించి నట్లుగా భగవద్వాక్యము.

శ్లో॥ చతుర్విధా భజస్తేమాం
జనానుకృతినోఽర్జున !
ఆరోజితాసు రరాగీ
హానిచ భరత్సభ ! అని

(గీతవిజ్ఞానయోగః)

అనేక జన్మ పుణ్య పరిపాకవశముచే జానోపార్జనము చేసికొన్న
తరువాత ఆధ్యాత్మికాద్యుపద్రవములచే నిష్పీడితుడై ఆర్త భక్తుఁడు భరించ
జాలక తదుపద్రవ నివృత్తికై సర్వోపద్రవ సంహారకుఁడుగు సర్వేశ్వరునితో
ముఱుపెట్టుకొనును. శతక కర్తలందఱును ఈ యార్త భక్తులొకటికే జెందిన
వారుగానే యుండును. ఆ లోటికిఁ జేరినవారే యీభక్తమందార శతక
కర్తలను. వీరికిఁ గలిగిన యార్తయే తన్నిపుత్తుపాయాన్వేషణాదులును
ఈ స్వరూపముతో వెలసిన వన్నహట.

ఈ భక్తమందారమును వ్రాసినవారు హిందూపుర వాస్తవ్యులు శ్రీ కల్లూరు అహోబలరావు గారు. భక్తమందార! నీకిదే వందనంబు అను కీర్తిక పెట్టుకొని చెందు పండల సీనపద్యములతోఁ దమలోఁ గలిగిన జిహ్వను, ఆర్ద్రని, నిర్దేబమును, నీతిని నిక్కచ్చిగ వెళ్ళంగొక్కియున్నారు. ససాత నాథునాతన ప్రపంచసంప్రదాయముల నన్నిటిని ఒడబోసి మూసగట్టి నారు. సర్వాస్త్ర్యామియగు ఆత్మవస్తువు మొదలు, సర్వధ్వంసకములగు ఆటంబాంబు, హైద్రజ్జాబాంబు మొదలైన అధునిక మారణ యంత్రముల వరకును మంచి చెడులను గుర్తించి గాలించి వైచినారు. ఒక్కమాటతోఁ జెప్పవలెనన్నచో, శతేపంచాశద్వత్ అనఁగా, నూలు అనగానే యేబది యను సంఖ్య గూడ అందులోనే యిమిడియున్నట్లుగా ఈ భక్తమందారములో తడవి తాఁగని యంశమును లేకుండ అన్నియిమిడియున్నవని చెప్పవచ్చును.

సృష్టి రహస్యమును గుఱించి భక్తమందారుని బ్రహ్మించియున్నారు. భగవద్దత్వ మేమో జిహ్వించినారు. జీవేశ్వర జగత్తులను గూర్చి చర్చించినారు. అవతారమూర్తులను, ఆచార్యవర్ణులను, అధ్యాత్మికత్వమును ఆరాధించు ధస్తులను, వారి వారీయనుభూతి విశేషములను విశదీకరించివారు, వేయేల? వితిహాసికముగను, ఆధ్యాత్మికముగను చారిత్రకము గాను, సాంప్ర వాయికముగాను పురాతన కాలమునుండి అధునాతనకాలము వఱకును గల యన్ని విషయములను ఎడపెడ సవ్యావసన్యములతో కడిగి గాలించి నారనుట యొక్కటే చివరి మాట. ఇతఃపూర్వ ప్రచురితములైయున్న శతకము కంటెను ఇందులో పాఠకలోకమున కుపాదేయములైన శ్రొత్త యంశము లనేకములు సంఘటితములైయున్నవి. ఇంతకంటె రచనకుఁ గావలసిన ప్రయోజనమేమి?

శ్రీ కల్లూరు అహోబలరావు గారొక్క విద్యాధిపతి రాజకీయాధికార పదవి నధికరించి కూడ మాతృభాషనుపాసించి ధారాశ్రమైన కవితాధారతో గ్రంథరచనకుఁ గడంగినారనుట గర్వంపడగిన విషయము. అంతరాత్మకు హత్తుకొనియున్న యాశయములను పలుకుబడికిఁ దెచ్చుకొని పద్యములలోఁ బ్రకటింపగల శక్తి వీరికి భగవత్ప్రసాదితముగా భావంపడగియున్నది.

శ్రీరావుగారు, కవితా కళారాధకులగుటయేగాక, చాలకాలమునుండి శ్రీ కృష్ణదేవరాయ గ్రంథమాలయని యొక గ్రంథమాలను స్థాపించి, తన్మూలమున, పెక్కుమంది కవుల రచనలను ముద్రించి, పాఠకలోకమున, కందించుట చూడఁగా స్వయం తీర్ణక పరాంస్తారయేత్తను సూక్తి వీరియందు స్థాకృతి మను సంపాదించుకొన్నదని చెప్పువలయును. వీరికృషికి చిన్మయరూపుఁడగు భగవంతుఁడు సర్వతో ముఖమునఁ దోడ్పడుగాక యని యాశించుచున్నాను.

ఈ భవిష్యత్తరచనోన్మోగము లేస్వరూపముతో వెలయునున్నచో కాలమున్నది, చూడఁగాఁగనులు గలవు!

ఇట్లు

భాగవతము

కవితా నామాజ్యము,

స : ద్వాల

నిద్వాక కావ్యతీర్థ, మద్దులపల్లి

వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

అభిప్రాయము

- కం॥ నందన మందారము, సుర
నందోహనందకర కుజంబది, భక్త
నందన మందారము, బుధ
బృందానందకరప్రవృత్తంబిదియై॥ 1
- కం॥ రక్తింజెలుగువారు, గడుం
భక్తిమెయిన్మెలంగ 'భక్తమందారం' బా
సక్తి సలిపె నీసపు మధు
రోక్తుల గల్లూరి కులుడహోబల సఖుడై॥ 2
- కం॥ కల్లూరి యహోబలరా
వెల్ల తెనుగువారు దనియ నీశతక యుగం
బల్లె మనోహరశైలి, స
ముల్లసితాత్మజని ధన్యమొందంగ జగతి॥ 3
- గీ॥ ప్రతిభకుం, దగుభావముల్, భావములకుం
దగుపదములు, పదములకుం దగిన కవిత
కవితకుందగు ప్రకృతి వస్తువును గుదిరె
బ్రభుత కల్లూరహోబలరాయ సుకృతి॥ 4
- గీ॥ ఇంటిపేరు 'కల్లూ' రైచనేమి ? మనము
వెన్నవలె మార్దవంబని యెన్నజనము
మధుర మంజులమగు నీదు మాట ఘనము,
చెలి ! యహో ! బళ ! నీకాత్మ బలమ-ధనము॥ 5

ఉత్పలమాలిక :—

మారమణావతారము, అమంద తదీయ విచిత్రలీల, లు
 త్ప్రేరిత దివ్యబోధకు లురీకృత సుందరశాంతి సత్త్వలుక్
 భారతభాగ్యదేవత, అవారిత సృష్టి మహత్త్వశోధనో
 త్సారిత వస్తుతత్త్వ మహితజ్ఞులు, మాతృవిలాపి భక్తులు
 భూరితరారివర్గ మదమోహ విదారణదక్షులొక్కరా ?
 పేరిమింగల్లు పెక్కురు, వివి క్తయశస్కు, లి కెందఁజెందఱో ?
 కూరుచు పుత్రులాంధ్రికి, నకుంతిత సేవ లొనర్చువారు, క
 ల్లారి, యహోబలాఖ్యునివియజ్జ్వలలేఖని చిందులాట సిం
 గారమునం దుదార సహకారముచేయఁగఁగావ్య వీధి, ని
 న్నూరు ప్రశస్త పద్యపు మణుల్ రవణింపఁగ నృత్యపాటవం
 బారవిచంద్రతారకము నాదటఁజూపుచుమెల్ల, 'భక్తమం
 దారము,' శ్రీప్రియుండు కరుణారసదృష్టులఁగాచుఁగావుతఁ॥6

[కల్లూరు — తాతీయూరని — చెలి! అహోబళ! — అను
 నెడఁదమ యభిఖ్యను ఆశ్చర్యార్థ సూచకముగ 'అహో' —
 'బళ' యని చెమత్కరించితి. ఓమింపుడు (౧వ పద్యము)
 'నందన' మందారము — స్వర్గలోకపు మందారవృక్షము.
 భక్త + ఆనందన మందారము — భక్తులకానందమిచ్చు మందా
 రము — అనుకావ్యము అనిభావము. (౧వ పద్యము)

కవిత, అనర్గళ ధారాభోరణిగలది. ప్రాచీన శతక పద్య భావచ్ఛాయ లటనట గోచరించినను, నూత్న భావములును లేక పోలేదు. అత్యంత లలిత లలితముగ, మాఘీ మాధురీభరితముగ, మనోజ్ఞ శయ్యాసముపేతముగఁ గవిత్వము సాగించు, ఈ నాటి కొలఁది మంచి కవులలో శ్రీ రావుగారు కూడ నొకరని నా హృదయ పూర్వకాభిప్రాయము. స్వతంత్రభారత యువ కవులు నేర్వదగినవియు, సరస జనులకభింపఁ దగినవియు, భావితరముల వా రాదర్శములుగ గ్రహింపదగినవియునగు, నతి మాత్రాంశములకు శ్రీరావుగారి కబ్బము పుట్టియెల్లు. ఇందునారు దక్షవని విషయములు మృగ్యములు. ప్రశంసింపని మహాపురుషుడు లేడు. చర్చింపని సంఘ సంస్కరణములేదు. నుతింపని యవతారమూ ర్తిలేదు. ఎఱిగింపని విజ్ఞాన జనిత వస్తుతత్వము లేదు. వేయేల? భారతజాతి సహజ స్వరూపము క్రోడీకరణమొంది, రావుగారిచేఁ గావ్యాకృతినందిన చిన్న నిఘంటువు వంటిదిది. భవిష్యదాంధ్ర సంతతికిది వాస్తవముగ మందారమే. శ్రీయఃపతి శ్రీరావుగారిచే నితను నిట్టికృతులు పెక్కులున్నములగుటకుఁ దగు నాయురారోగ్యభాగ్యము అనవరతము — అనుగ్రహించుగాత.

66, సావిత్రిశైలివిధి |
చూలై - మదరాసు-7

విద్యుత్-విభూషణ
విద్వాన్ వేదము పేంకటకృష్ణశర్మ.

మిత్రమహాశయ !

న మ స్కృ తు లు.

మా గురుపాదులు కళాప్రపూర్ణాది బిరుద భాజితులు కీర్తిశేషులునగు శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారి శిష్యులు నాకు గురుప్రాయులునగు విద్వాన్ కావ్యతీర్థ మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మశాస్త్రిగారు కవితాసామ్రాజ్య పట్టభద్రులే మీ కవిత్వమును మెచ్చుకొని పీఠికను వ్రాసినారన్న మీ కవిత్వమును గూర్చిన నా చప్పిడి మాట లక్కఱకు రావనియెద. నా యెడల మైత్రి బురస్కరించుకొని మీరు కోరుటచే జయకొక్క నూలు పొంగన్న తెఱంగు,

ఆ॥ నే॥ సేవద్యమాల సృష్టించి నేర్పుతో

నద్విశేయు సభవు సమలహువు

భక్తిగొలిచినావు భక్తమందారం.

కలకే నీకు నాటి? కవివిభూష !

శ్రీ గౌతమరీకేతనము

క రి కె ర

24-6-1953

ఆది విష్ణు విండు భవనియుండు

మహాకవి సవ్యసాచి

రెడ్డి భీమ రాయ గౌతమ

శ్రీ సృష్టిం హోయ నమః

శ్రీ భక్త మందారము

శ్రీకమానాభ! ఆత్రితదనరక్షకా!
నామగాచరియా! క్రేమమూర్తి!
నేవస్వరూపుండ! విజ్ఞానజలధి! బ్ర
హ్మాండముల్ సృష్టించు-చుర్యమూర్తి!
హరి హర బ్రహ్మహృదైకమహాత్మ్య! ఆ
పారతేజోనిధి! ప్రాజ్ఞమూర్తి!
సమచాల్గు లోకంబు బుదరగదృశములోన
రిక్షించు చుండెడి రసికమూర్తి!

పరగ నోంకారమూలమై పరగుమూర్తి!
లోక కల్యాణమొసంగు స్వర్లోకమూర్తి!
మోహనాకారమొప్పిన-ముద్దుమూర్తి!
భక్తమందార! నీకిదే వందనంబు||

1

కమ్మగాఁబల్కుంగఁగాలిదాసును గాను
భవభూతి నేగాను చవులొసంగ
నాణ్యంబుగావ్రాయ సన్నయ్య నేగాను
తిన్నగాఁబల్కుఁదిక్కన్నగాను

ముద్దుగా వ్రాయంగఁ బెద్దన్న నేగాను
 రామకృష్ణుడఁగాను రసము జలుక
 బింకంబుగావ్రాయఁ గంకంటి నేగాను
 శ్రీనాథుడనుగాను పూనివ్రాయ

గీ॥ చెన్నుగావ్రాయ - నేను, పోతున్నఁగాను
 కావ్యములు బలింపగలేదు ; కవితనెఱుంగఁ
 దిద్ది తీర్చుభారము నీడె తెలియుమయ్య !
 భక్తమందార ! నీకీదే వందనంబు॥

2

సీ॥ త్యాగరాజునుగాను-రాగంబుతోఁబాడ
 రామదాసుడఁగాను ప్రేమ నొసఁగ
 శ్రీకబీరుడఁగాను - చింతించి కీర్తింపఁ
 దులసిదాసుడఁగాను తలపభక్తి
 ప్రహ్లాదుడనుగాను భక్తితో నేవింపఁ
 దోరంపు తపసున ధ్రువుడఁగాను
 నయమున స్తుతియింప నారదుండను గాను
 అండజేరగఁ గుచేలుండగాను

గీ॥ భక్తిభావంబు నున్న - విరక్తిలేదు,
 రక్తి నీమీదఁగలిగె ; నాసక్తిహెచ్చె ;
 సన్నుతించెదఁ దప్పుల నెన్నవలదు ;
 భక్తమందార ! నీకీదే వందనంబు॥

3

సీ॥ వాణి ! పద్మజురాణి ! వీణమీటగదమ్మ
 నాణెంపు బలుకుల నటన కొఱకు

భారతి ! కర్పూర హరితిగై కొమ్ము

సారథివై , కై తనాగుకొఱకు

శారద ! గీతవిశారద ! జేజేలు !

హితసాహితీ నునంగతుల కొఱకు

రామలలామ ! సరస్వతీ ! కై మోమ్ము

లాండ భావంబు లబ్బుకొఱకు

అమ్మ ! భార్య ! అమ్మల కమ్మ వీవు !

నిమ్మితి గవిత్యధారల నిమ్ముడేవి !

లక్ష్మీ ! ప్రార్థింతు నిత్య కల్యాణమిమ్ము ; భ॥ 4

వచ్చినంత వచింతు - వై కుంశవాస ! నీ

సచ్చరిత్రమునకు జంకులేల ?

తెలిసినంత లిఖింతు - దీనబాంధవ ! నాకు

తెలియని దానికై - తలపులేల ?

ఎఱుకయున్నంత - నిన్నెఱిగి కీర్తింతును

తోయజనేత్ర ! బడాయియేల ?

బుద్ధియున్నంత నికాబాగడి నుతింతును

వాక్పాతురీ వై భవంబులేల ?

తప్పులుండెడిది సాందర్య మొనగ

శక్తిలేడ ! నీయుత్సాహ శక్తియొకట

నిమ్మి లిఖించువాండ ! నిజమ్ము డేవ ! భ॥ 5

సీ॥ కోయిల కంతానఁ గోమల స్వరముల
 నింపుగాగూర్చి, కూయించినావు
 నిరంబుల మృదు నిస్వరం బెలయించి
 చిత్త మాహ్లాదింపఁ జేసినావు
 వేదంబులను, శాస్త్రవ్య నాదంబుతో నింపి
 వీనుల విందు గావించినావు
 వేణునాళంబులోఁ బ్రేమనాదముఁబోసి
 యంచితంబుగఁ బలికించినావు

గీ॥ సీ కరుణలేక పల్క వాల్మీకిగాద
 దేవలకేని సాధ్యమే ? లోకమందు
 నాకవిత్వాన మధురిమఁ బ్రాకనిమ్ము; భ॥

6

సీ॥ అంతరాళంబెల్ల - నావరించిన నిన్ను
 దేవాలయమున, బంధించుటేల ?
 పరిశుభ్రగాత్రుడై - వజ్రలుచుండెడి నిన్ను
 జలకమాడించెడి తలఁపులేల ?
 ప్రకృతి సంపదలచే - రమణీయుడగు నిన్ను
 శృంగారమునుజేయు - చింతలేల ?
 పూజ్యతగొన్నట్టి - పురుషోత్తమా ! నిన్ను
 చెలువు బుష్పములఁ బూజించుటేల ?

గీ॥ అమృత జీవనుడైన, నీ యాత్మకరయ
 మద్రసోపేత భోజన సమితియేల ?
 నిత్యపరిపూర్ణ ! దురిత రాహిత్య హృదయ ! భ॥

7

సీ పుష్పమ జాబిల్లి - మురువు మర్మములోని
యంతరార్థంబు నొక్కంత జెలిసి
చిక్కల చతుకులో - నిక్కయాడెడి యాబు
వెలది యెయారంపు విధము సరసి
'కొక్కొక్కోక్కో' యను కోడికూతజెలంగు
హెచ్చరిక వినాద ముచ్చరించి
చివురు జొంపంబుల జెలువారు పాహార
తత్త్వసారము నిండు తమిని గ్రోలి

సీ పాల పసిపాప ముసిచెచ్చ సననెఱింగి
విరుల నెత్తాపి పాంపు సంబరము లరసి
నిన్నుఁజింతించు వాడె సంపన్నుడరయ భ॥

8

సీ శిలయందు వజ్రంబు మొలిపించి నీ దివ్య
శక్తి నెపుణ్యంబుజాతినావు
నారకేశఫలంబు నందు, నీరముజోసి
నీరహస్యంబు వర్ణించినావు
ఘటిఘాగ్రమునందు భవ్యమాణిక్యంబు
చిత్రించి నీగుట్టు జెప్పినావు
అండంబులోఁబుల్లు నడగించి నీ సృష్టి
మించు చాతురి వెల్లడించినావు

సీ చిత్రవర్ణంబు పూలకుఁజేర్చినావు
కూర్చినాడవు ప్రకృతికి గొప్పచెలుపు
ప్రకృతి మధురస్వరంబులఁబాడినావు భ॥

9

సీ॥ నీలాంబరంబొండు నెత్తిపై సృజించి
 చుక్కలరాశితో సొబగుగూర్చి
 సూర్యగోళమొకండు సొంపుగా సృష్టించి
 కిరణాలలో వేడిగీలుకొల్పి
 చందమామను, ప్రేమ నందంబుగాఁబెట్టి
 చలువరాసులను, కొల్లలుగఁజల్లి
 మేఘ మాలికలందు మెఱపుల మెఱయించి
 యందులోఁబిడుగులఁబొందువఱచి

గీ॥ ప్రకృతి వై భవమును జక్కఁబఱచినావు
 మంచివాఁడని బిరుదువహించినావు
 మించు నీగుట్టు నెవరు వర్ణింపఁగలరు ? భ॥

10

సీ॥ అత్యద్భుతంబైన యంతరాళంబున
 నఖిలాంశ కోటుల నాడఁజేసి
 బంతుల చందాన వింతగా వానిని
 నొకదానిచుట్టు, మరొండుత్రిప్పి
 పవలు, రాతిరిఁజేసి - వారంబు లొనగూర్చి
 నెలలు, ఋతుల్ వరములను జేసి
 ఎండవానల గురియించి, శీతమొసఁగి
 పాడిపంటల వై భవమునించి

గీ॥ ప్రాణిజోట్లను సతము కాపాడుకొఱప
 కన్నకష్టములను గూడఁ గాంచినావు
 సీ రహస్యంబు నెవరు వర్ణింపఁగలరు ? భ॥

11

అకాశమనియట్టె నవనిపై కొఱంగిన
 'అ' యని యజమటకై నగలదె !
 సప్తమారుతములు సంతోధనము వీవ
 జేవనంతతులు నేలవకున్నె?
 సీతకోమలియను ప్రకోపించి పిచ్చభావ
 భస్మమైపోడె స్రవంచమెల్ల?
 బలచిధు లుబొంగి చెలరేగి ముంచిన
 భూభాగ మడగారి పోకయున్నె ?

హామి కదలినచో, నొక్కభూతమున్నె ?
 పంచభూతంబులను స్వేచ్ఛఁదాఁజరీత
 కల్లెముల బిగ్గబట్టిన మనఁడ వీవు ! భ

12

మృగనాభిలోపలి, మేలికస్తూరియే
 దానికి మృతీదెచ్చె ధరణిలోన
 గోనాభిలోనున్న గోరోజునదె, దా
 ని, మరణమూలమై నెగడఁదొడఁగె
 మువ్వన్నె మెకముపై, ముద్దులఁగూర్చెనే
 మూడువన్నెలతో లె కీడుదెచ్చె
 పట్టుపురుగులోని పట్టె, దాని మరణ
 కారణంబాయెవికారముగను

చిలుక చిత్ర వర్ణములె యోచించి చూడ
 దానిబంధింప మూలమై తనరెదేవ !
 నీ రహస్యంబు నెవరు వర్ణింపఁగలరు ? భ

13

సీ॥ కోకిల కింపైన కూజితంబు నొసంగి
 నల్లని రంగేల జల్లినావు ?
 గేదంగిమొగ్గ కామోదంబు నొడగూర్చి
 యంచుల ముండ్రేల నుంచినావు ?
 చుక్కల దొరనెంతో చక్కగా సృష్టించి,
 హాని వృద్ధులనేటి కతికినావు ?
 సంద్రమింకని యట్లు జలమున నిండించి
 తొరంబుగానేల సలిపినావు ?

గీ॥ ఫలంబుల్చి కవులకుఁ దీఱగాని
 పేదటికమేల నొసంగితి పెద్దగాగ ?
 నీ రహస్యంబు నెవరు వర్ణింపగలరు ? భ॥

సీ॥ కడుపు నిండుగఁగూడు గలలేని పేదల
 సంతానభరముచేఁ జూపనేల ?
 సిరిమూల్గి పడియున్న శ్రీమంతులకు సంత
 పుట్టక, దుఃఖంబు పుట్టనేల ?
 సాధుసజ్జనులకే - సంకటంబులఁగూర్చి
 నిత్యంబు వారిఁ గుందింపనేల ?
 కపటులై చెఱటులై కఠినాత్ములగువారి
 కభివృద్ధి గలిగించి యరయనేల ?

గీ॥ రంగుగా జూడ బంగారు రంగుమాత్రే
 కాకి బంగారు మిగుల ముఖ్యతవహించె ;
 నీ రహస్యంబు నెవరు వర్ణింపగలరు ? భ॥

- పి. జలసాతములను, దాగిలిమూతలాడు ని
 మృచ్చక్తిమర్మంబు లూహఃజేసి
 జలగర్భముననున్న, జంతుచంతానంపు
 స్వైరవిహార సంభ్రమము జెలిసి
 కేసరాదంబున, వెలయు మాధుర్యంబు
 జవిరూపము, గోజాతి జ్ఞాన మెఱిగి
 పూరిపచ్చికలోన, తీరంబు నిర్మించు
 భక్తమందార విజ్ఞానపతిను జెలిసి,
 కేతకెనెను కృషియించు కెల్వీ చరసి
 అంబుదంబులు గురియువిధంబు నేర్చి
 నిన్నుఁ జింతించువాడె సంపన్నుడరయ ! భా.

16

- పి. పిండంబు లేర్పడి పెరిగి, శిశూత్పత్తి
 యనా పింత లొక్కింత యరసి జెలిసి
 జంతుజాలంబులు, స్వాభావికంబుగా
 పలికెడి పలుకుల భావ మెఱిగి
 ఏమనంగులతోడ, వేమనఁజూపెడి
 కృద్రచాపము లోనె యెనకమంచి
 నెమిలిపింపమున, నన్నెలుగుల్కు, నయనశ్రీం
 గారంపు సొప్పును గారించి

- పి. ప్రకృతిసాభాగ్యలక్ష్మీ సంజదలఁ జెలిసి
 సంజ కెంజాయఫక్తి, విచార మరసి
 నిన్నుఁ జింతించువాడె సంపన్నుడరయ ! భా.

17

సీ॥ సప్తసాగరములు, సతతంబు నీ శక్తి
 స్థిరశబ్దములను, ఘోషించుచుండు
 వాహినీస్వనము, నీయూహాప్రపంచంబుఁ
 జాటి చెప్పుచునుండు మేటిగాగ
 సప్తమారుతములు, శబ్దించు నే వేశ
 నీకీర్తిచరితంబు లోకములకు
 ఊర్జితంబుగవచ్చు, నుఱుములు మెఱుములు
 నీప్రభావముదెల్పు నిశ్చలముగ

గీ॥ ధాత్రి నీశాంతమును జాటుతఱచుగాను
 పర్వతంబులు నీధైర్యబలముజూపు
 నిశ్చలాకార ! నిర్మల ! నీరజాక్ష ! భ॥

సీ॥ క్షీరంబులోనున్న నీరంబుఁ బోద్రోసి
 యమృతంబుఁ గ్రోలు రాయంచనేర్పు
 నిండుజాబిల్లి వెన్నెలతీపి గ్రహించి
 భుజియంచు వెన్నెలపులుగునేర్పు
 శ్రీరామనామంబు గారాబమున నేర్చి
 కులుకుచుఁ బలికెడి చిలుకనేర్పు
 ప్రియులకుఁ బ్రియరాండ్ర ప్రేమసందేశముల్
 గుఱిగఁగొంపొపు పావురమునేర్పు

గీ॥ అన్ని నేర్పులు నీయందె యున్నవయ్య !
 నేర్పులకు నేర్పరివిసీపు నీరజాక్ష !
 కొన్ని నేర్పుల మముఁబ్రోచికొనుము దేవ ! భ॥

సీ. కదిక్కుల వొక్కండే యఖిలంబకోటికి,
 వెలుగునెచ్చుట జూడ వింతకాదె ?
 సూర్యుని మించిన చుక్క లున్నవటంచు,
 వినట మరూహ్యమా వింతకాదె ?
 ఆధారీశంబులై గోళజాలముల్,
 వ్రేలాడు చుండుట వింతకాదె ?
 నిరసన భూగోళ మురుగతి చేరియుచు
 విరవితమరయంగ వింతకాదె ?

గీ. అమెరికావారు మనక్రింద సమరియుంట,
 తలఁప దలక్రిందులగుంగాదె ? తథ్యముగను
 వింతలకునెల్ల నిది పెద్దవింత కాదె ! భ॥

20

సీ. భూమండలంబొండు పాలుసార నిర్మించి
 జల, భూవిభాగంబు జక్కజేసి
 జలరాశిలో, ద్వీప సమితిని గల్పించి
 ప్రాణికోటిల నందు ఒదిలపఱచి
 పర్వతశ్రేణి భూభాగంబు నందుంచి
 వాహినీ వితతుల బాఱగూర్చి
 ఘోరాటవుల నెన్నొ గొప్పగా నెలకొల్పి
 భీకర మృగముల వెలయజేసి

గీ. మనుజు లనియెడి మమ్ముల మనగజేసి
 మహితమైనట్టి విజ్ఞాన మతినొసంగి
 విశ్వ విఖ్యాతితోనీవు వెలసినావు ; భ॥

21

సీ॥ ద్వాదశాదిత్యుల ప్రభలెందు వెల్లునో ?
 యెన్నిలోకంబులో యెఱుంగలేము
 గృహరాను లెక్కడెక్కడ చరియించునో
 వానిమర్మములేము పలుకలేము
 సవరు లాకాశ సాధంబులోఁజుక్క
 లై, మించుటెలనో ? యరయలేము
 ధృవబాలకుడు కూడ - రవిమించి పై వెల్లు
 కారణ మేమియో కాంచలేము

సీ॥ రాహు కేతు గ్రహంబుల యూహలేము ?
 భుజగ రూపంబులను వారు పొందినారె ?
 సీ రహస్యంబు నెవరు వర్ణింపగలరు ? భ॥

22

సీ॥ లెక్కంపబాలని రిక్కలు వెలుగొండ
 చిగ్గదేహులనె, గ్రహింపనేల ?
 లక్షల కొలదిగా లంకలేర్పడియుండ
 నేడు దీవులెయిన్న వాడుకేల ?
 అఱుఖండంబులీ ధారుణి నుండ, గ
 భసి, యిందాది భూభాగమెచట ?
 పర్వతంబులు కోట్లపై బడి గాణింప
 సప్తకంబునియెడు సంజయేల ?

సీ॥ ఊర్ధ్వలోకంబు లెచ్చట నున్నవయ్య ?
 తలపగా నగ్ధోలోకసంతతులు గలవె ?
 సీదుకలరూపు మాకింత నేర్పవయ్య : భ॥

23

కాలక్రిమంబుగాఁ గమలాప్తుఁబుట్టించి
మునిగింపఁ జేసెడి ముద్దుమూర్తి !
నంద్రుని గతిఁదిద్ది చంద్రికల్ నింజారఁ
జల్లదలంచిచ్చు చతురమూర్తి !
అంబోధరంబుల హద్దుపదులఁజెట్టి
పాలించునట్టి నాభాగ్యమూర్తి !
మతిఁదప్పి వీపక హితముగా వాయువు
వీప, శిశీంచు ప్రావీణ్యమూర్తి !

అహహ ! పికార్యక్షీణ ! యత్యంతశిక్ష
రక్షణాపేక్ష సతము ప్రత్యక్షమయ్యె ;
అక్షరప్రేమజూపు విచక్షణుడవు ! భ॥

24

ఉందుచే నీవులా యూర్ధ్వలోకమునందు
మనుచున్న వారొకొ మనుజులచట ?
అతపోలోకంబు నందుందుచేమునుల్
జన, భువర్లోకవిచారమేమి ?
పాతాళలోకాధిపతి గాగజేషుండు
మన్ననతోడంత నున్నవాఁడె ?
కన్నర గంధర్వ కింపురుషాదులే
యేచోట్లలో వసియించినారొ ?

అతల వితల లోకంబుల నడఁగియున్న
శివరాసుల చిత్రముల్ చెప్పిమాకు
గొంతవిజ్ఞాన సంపదఁ కూర్చవయ్య ! భ॥

25

సీ॥ విఖిలసంపదలను నిర్మించి కొమ్మంచు
 నీదు దాతృత్వంబు నెమ్మిజూపి
 తరులు పండించు పదార్థంబు లిప్పించి
 రక్తి బరోపకారమ్ముడెల్ల
 క్రమిక్రిట కాండజ మృగములఁ బోషించి
 భూతదయను ప్రీతిబోధపఱచి
 సర్వజీవుల నొక్కసమముగా రక్షించి
 కపటంబులేని సంగతినిడెల్ల

గీ॥ విధి విరామములేక, నీవిధులఁదీర్చి
 మనుజులకును, కార్యోత్సాహమును ఘటించి
 సద్గుణంబుల నేర్పెడి చతురమతివి ! భ॥

26

సీ॥ బ్రహ్మాండ సంసారవారిధి నీయది
 యిట్టి సాగరమెట్లు లీదఁగలవో ?
 అంతరాళంబున నాడెడి గోళంబు
 లెన్నికోట్లున్నవో యెఱుంగలేము
 బొంగరంబుల మాడ్కి - రంగార వానిని
 త్రెప్పి, జీవుల కేమి ముప్పులేక
 గడుపులోఁజలువలఁగదలకుండగఁజేసి
 రక్షించుచున్నావు ప్రభువరేణ్య !

గీ॥ ఎట్టిదయగల తల్లివో ? యెన్నికన్న
 లున్నవో ? జీవరాసుల కన్న మెట్లు
 లిచ్చుచున్నావో ? తెలియమో సచ్చరిత్ర ! భ॥

27

అమెరికా యూనోపు లందలి ప్రజలెల్ల
 క్రీస్తును సేవింతు కీర్తనముల
 చెనా, జపానుదేశములందు 'బుద్ధదే
 వుని' కొల్చుచుందురు పూర్వభక్తి
 ముస్లిము ప్రజలెల్ల ముషముతో 'నల్లాను'
 గొంతెత్తి కీర్తింతు కతుక మలర
 భరతదేశమున, ముప్పదికోట్ల దేవతల్
 పూజలఁ గొనుచుండు పాలుపుగాగ

రాస్తికులు, ప్రకృతి నుపాసన మొనర్చి
 విగ్రహారాధనల నెల్ల వీడినారు
 ఏదిసత్యంబు ? మిథ్యయదేదో చెపుమ ! భ॥

28

అవని, యేకోదకమై యున్నవేళ, స
 హస్ర శీరోరగ మాశ్రయించి
 దానిపై, కపట నిద్రాలోలత, నిమిలి
 తాక్షుడై శయనించి హర్షమలర
 వేయి యుగంబుల విమలకాలమునుండి
 యఖిల లోకంబుల నడచి, నుదర
 గర్భంబుచందు, లోకనికాయము, మఱల
 సృష్టింపడలచి, విస్పృష్టముగను

యోచనము, నల్పినాడవో యోగివంద్య !
 యపుడు, నీనాభిదేశంబుచందు, నళిన
 నాశముద్భవించి, చతురాసనుడు బుట్టె ; భ॥

29

సీ॥ పద్మకర్ణికలోన బ్రహ్మ , తానుండి, ది
 శాంబరంబులజూచి, యమితమైన
 యాశ్చర్యమునుబొంది, యంబుజమందున్న
 తన్నుదాఁగాంచి, యూత త్వమెదియొ
 తెలియంగజాలకఁ దలపులోఁజింతిల్లి
 ‘ యీ నీటఁ గమలమడెట్లు పుట్టె
 నేనెట్లు జనియించి తీవిధముగ, నాల్గు
 మోములు నాకెట్లు మొలచెనొకొక్క- ?

సీ॥ వసజనాశమూలము గాఁతు, ననుచు బ్రహ్మ
 వత్సర సహస్రములు గవ్వపడెను గాని
 నీదుమాయలఁ దెలియఁగా నేరడయ్యె ; భ॥

సీ॥ ఏ సరోవరవారి, వాసిగా నుండెనో
 పాపమా హంసను బట్టనేల ?
 అబలమా హంసపై నధివసింపగనేల
 స్వర్ణగర్భుడు దాను బరువుగాడె ?
 బంగారు సొమ్ముల రంగారఁజేయించి
 హితమతి భార్యకు నీయరాదో ?
 పేదవారలక్తె నఁ బిడికె డీయగ రాదో ?
 కడుపులో దాచిన గలదె ఫలము ?

సీ॥ నాల్గుమోములఁ జూచినఁ నవ్విపోరె ?
 కన్నకూతురు భార్యయై గ్రాలదగునె ?
 నీ విచిత్రంబు లెవరు వర్ణింపఁగలరు ? భ॥

నన్యలోకము, నివాసస్థానముగఁజేసి

శ్రీనాథు పొక్కిలి లోనఁబుట్టి

శ్లోని తామర చల్లఁగూర్చుండి

జీవరాసుల నెల్ల సృష్టిఁజేసి

శారద మీన సుస్వరములు బలుకంగ

నానంద స్వర్గంబు ననుభవించి

జీవకోట్ల లలాట చిత్రంబులకా వ్రాసి

కర్మఫలితములఁ గట్టి కుడిపి

బ్రహ్మదేవుఁడు సంచార బంధమందుం

జక్కుకొననేల ? చరివిక జంతలేడె ?

లే విచిత్రింబు నూకు వర్ణింపుమయ్య ! భ॥

32

పంద్రజాలికుడనై - యహిరాబ మంత్రించి

దిటవై దానిఁ జేపట్టినావు

కపట నూడ్చిచి కూడు మాన్యగఁజేసి

భయపెట్టి దానిపైఁబండినావు

స్వేచ్ఛగా విహరించు విహగరాజముఁబట్టి

వాసిగా స్వాదిని జేసినావు

పాదంబులను గంగఁ బగివహించఁగఁజేసి

మించు మాయలను జూపించినావు

కపట చిత్తను బెండ్లాడి కపటవృత్తిఁ

జరలెల్ల దొంగిలి చెట్టుజేరినావు

నీను మాయల నెఱుంగంగ నేర్తురెవరు ? భా॥

33

సీ॥ చంద్రునిఁ దలఁదాల్చి సర్వహరిమువైచి
 మూడు కన్నులతోడ మురియు వాడు
 గంగను తలదాల్చి గౌరిని జేబట్టి
 విషము మింగిచ యట్టి వెఱ్ఱివాడు
 పులిచర్మమును గప్పి బూచుల దరిజేర్చి
 యెద్దుపె నెక్కుచు నేగువాడు
 కైలాసమున ముద్దు గణపతితోఁగూడి
 నటనఁబు లొనరించు నాట్యగాడు

గీ॥ బుడబుడక్కుల వేసంబుఁ బూనువాడు
 సోయగముగ, శ్మశానముల్ చుట్టువాడు
 ఈశ్వరుడా ; వానినూహింప నెవరితరము ? భ॥ 34

సీ॥ తలయందు నెలవంక - వలకేల నొకజింక
 నొకవంక శితశూల మొప్పు హారుడ !
 గళనాళమునఁగందు - గణజాలముల చిందుఁ
 గమ్మని సుధవిందు గలుగు భవుడ !
 తలపై నఁ జదలేరు - తలలు గ్రుచ్చిన పేరు
 తతఘాల శిఖితీరు దాల్చుశివుడ !
 మెడను బుప్పులరోత - మేన బూడిదపూత
 వినపుమేతఁ గుడుచు వెఱ్ఱితాత !

గీ॥ పార్వతీనాథ ! నటరాజ ! ఫణివిభూష !
 ధణధణధ్వనితో - భూతగణముమెచ్చ
 నాట్యమొనరింపు జాతు; విన్నాణముగను భ॥ 35

సంజీర్ణులందు, నిన్బొందిక నేమింప
 వెండికొండ - భవుండ ! వెలసివావు
 భృంగీశ్వరుండు, హారంగుతో నేమింప
 ఘోషభాషణ ! మేల్మీరగినావు
 చంజీశ్వరుండు, నీ చరణముల్ నేమింప
 చార్వతీధవ ! నీవు బరగినావు
 సంబోధరుండు నిన్నుఁ గూర్చితో నేమింప
 గంగాధరా ! నీవు గ్రాలినావు

వీరభద్రుని బైరవుల్ గారవింపఁ
 గులుకు చున్నావు సటరాజ ! గొప్పగాన
 స్తోత్రిముల కుబ్జిపోయెదు మరెతనాశ ! భ.

36

ప్రకృతి విశ్వంబెల్ల బ్రహ్మదేవుని సృష్టి
 యంచార్యులరసి, వచించినారు
 సంరక్షణంబు, విచారించి విష్ణుండు
 జేయునటంచును జెప్పినారు
 పార్వతీ నాథుండు ప్రాణుల జీవముల్
 పాయజేయు నటంచుఁబల్కినారు
 ఆత్రిమూర్త్యాత్మకుండోచుఁ దానొక్కడే
 వెలుగొందు నంచును బలికినారు

నీదితభ్యంబు ? మిథ్యయిందేది దేవ !
 పలుకుచున్నారు వివిధభావములతోడ
 నీదు కలహావు నెవరు వర్ణింపఁగలరు ? భ.

37

సీ॥ కుడుములఁదిని పెద్ద కడుపు చూపెడివాఁడు
 మూవకం బెక్కుచు ముటియువాఁడు
 కొబ్బరికాయలఁగోరి మెక్కెడివాఁడు
 గజవక్త్రమునఁగ్రాలఁగల్గువాఁడు
 పాచు జండెంబులఁబరఁగఁదాల్చినవాఁడు
 చేతల నన్నింటి జెఱుపు వాఁడు
 మ్రొక్కువారలకెల్ల ముదము గూర్చెడువాఁడు
 గణిక పూజలచేతఁ గ్రాలువాఁడు

గీ॥ పార్వతీ గంగలకు ముద్దువచ్చువాఁడు
 సర్వులకు ముందె తాను బూజలచుఁగొనియె
 దీనియర్థ మదేదియో తెలుపుమయ్య! భ॥
 మ తస్య వ తా ర ము

సీ॥ బ్రహ్మదేవుఁడు, దివారాత్రముల్ పనిజేసి
 యలసి, నిద్దురఁజెందు నవసరమున
 అసుర, హయగ్రీవుఁడరుడెంచి. నాల్గువే
 దముల, హరించి, మోదమునఁబాటి
 సంద్రంబులోఁజూచ్చి సాహసికుండైన
 వానిని బారిగొన వసుధలోన
 మత్స్యరూపముదాల్చి మమతతో విహరించి
 దానవుఁజంపి, వేదములఁదెచ్చి

గీ॥ నలువ కర్పించి యతని మన్ననలఁగాంచి
 వేద విజ్ఞాన ముర్విలో వెలయఁజేసి
 వినత సతీ-ర్తిఁగాంచిన వేదవేద్య ! భ॥

కూర్మావతారము

పాలమున్నీటికి తీలఁతోజుకంఠి

దేవదానవులెల్ల దివిది, మంథ

రచుగంటు కవ్వంటుగను, వాసుకిని చాచు

గాఁజేసి, మఖియింపగాఁబయత్ను

పడవంత, మంథర పర్వతంబల్లిలో

ముసుగుంగ, నీవు సమ్మోదములర

కూర్మరూపముదాల్చి కుధరంటు పేవుపై

నిల్పితః ; వామిూడ నిశ్చలముగ

సంద్రమును మఖియింపగా జలసమయ్యె

కమ్మిత ; మద్దాని దివిజల కుండఁజేసి

నోహవార్ధి రాక్షసులను ముంచినావు భా

40

వరహావతారము

కనకాక్షుండనెడు రాక్షసుడెంత బావంతుఁ

డయ్యెనో ! తెలువనూహలకుదరమె ?

భూగోళమును జంకఁబుట్టికఁ బెట్టితీలఁ

పెట్టి, రసాతల మట్టె చొచ్చి

సంద్రంబులోఁజొచ్చి, సాధుహింసకుఁజ్ఞాన

అదినరాహుండవై, జనించి

యద్దానవుని, హిరణ్మాయుని వధియించి

కోరలపైన, భూగోళమెల్ల

మోసికొనివచ్చి, స్వస్థానమునను నిల్పి

సాధుసజ్జనాళికెని, బ్రహ్మాంతమొసంగి
భూతగణములబ్రోచిన పుణ్యపురుష ! భ॥

శ్రీ సృసింహావతారము

సీ॥ బ్రహ్మయిచ్చిన వరప్రాభవశక్తిచే
గర్వించి, జగముజేకాకు పఱచి
సీమభక్తుడైన నిర్మలుబ్రహ్మామ
ముద్దుకొమారుని బెద్దగాఁగ
దేవ్వేషించి శిక్షించి విషముబెట్టించియు
నాహిరణ్యకశిపుఁ డనుగుపుత్రుఁ
డీల్లమిఁ గ్రుద్దుడై ' యేడేడి మాధవుఁ
డెందున్న జంపెద మందబుద్ధి '

గీ॥ నన్న ' నెందెందు నెదక నందంద గలఁడు
చూడు మీస్తంభమం ' దన్నజోద్యముగను
నారసింహావతారుడైనావు ; దేవ ! భ॥

శ్రీ వామనావతారము

సీ॥ వడుగువేషముతోడ - పిడుగురోషముతోడ
బుడబుడ నడకల పాలుపుతోడ
పొట్టిరూపముతోడ - బలుపు తెన్నులతోడ
ముసిముసి నవ్వులమోముతోడ
చెలుపు కన్నులతోడ - బలుపు తెన్నులతోడ
కపట నాటకమాడు కాంక్షతోడ

శివశతనామోడ - దుష్కృతనామోడ

పూరమై నెగడెడి బుద్ధితోడ

బలిని జేసి, మూడడుగుల వసుధఁగోరి

అతని సతలంబుకుఁ ద్రొక్కి-యమ్మహేంద్రు

వైభవము గాచినట్టి శ్రీ వామనఁడవు ! భా

43

శ్రీ పరశురామావతారము

హానుభవపును, గర్వోగ్నతిచేఁగొన్న

కార్తవీర్యుని ముకుందకుంబుపి

జమదగ్ని నలుకజే జంపిన, యాతని

కోడుకుల బదివేల మణియఁజేసి

పరశువుజేబూన, పౌరుషమేపార

మయ్యేడు మారులు పుడమిఁజుట్టి

తొలఁతేజుఁజెల్ల తొరాబ్ధిలోముంచి

బ్రహ్మతేజసూన్లుర్తి బరిభవిల్లి

గీ॥ జచని నన్నలఁ జంపితి జనకునాజ

వారివెండియు బ్రతికింప వరముగొంటి

పౌరుష పరాక్రమోపేత ! పరశురామ ! భా

44

శ్రీ రామావతారము

శ్రీరాముడనబుట్టి సీతనుఁ బెండ్లాడి

సమనాలుగేడులు వనములందు

సంచారమొనరించి శత్రులఁ జెండాడి

సతిని గోల్పోయి విచారమొంది

వాలిని వధియించి, లీల సుగ్రీవు, సా
యంబునఁ గవుల సై న్యంబు నడపి
వారిధిగట్టి, లంకారాజ్యమును జేరి
పలురక్క-సుల మిత్తిపాలుజేసి

గీ॥ రావణాసురు వధియించి రణమునందు
నీత నగ్నిప్రవేశంబుఁజేయఁజేసి
యవల నామెను గైకొన్న యట్టిదేవ ! భ॥

శ్రీ రామ కృష్ణా వ తా ర ము

సీ॥ గోపాలకుండవై గొల్లలతోఁగూడి
వెన్నముద్దల మింగి వెలసినావు .
శకట బకాదుల సంహార మొనరించి
స్వైరవిహారంబు సలిపినావు
గోవరసము నెత్తి గోవుల రక్షించి
కాళీయు మర్దించి గ్రాలినావు
విజయు న్నేహితుఁడవై - విజయంబుఁ జేకూర్చి
పంచపాండవులఁగాపాడినావు

గీ॥ ప్రియముతో, బలరాముని వెంట నంటి
తిరిగినాఁడవు ; గోపికాస్త్రీలతోడ
నాడి పాడితి ; రామకృష్ణావతార ! భ॥

బౌద్ధా వ తా ర ము

సీ॥ దితి పుత్రు లుద్ధతు లతికామలోలాత్ము
లన్యాయపరు లవిద్యవెలయంగ

వేద బాహ్యంబవివేకమతంబైన
పాపండ్ల మతము, సంభావనంబు
చేసి, సూన్యతమునుఁగోసి, భేదాచార
పరులయి సాధుసంపన్నులకును
కష్టముల్ బెట్టంగ - గమలాక్ష ! బుద్ధాకృ
తినదాల్చి దానన జనులజంపి

గీ|| ధర్మరక్షణ మొనరించి దనరినావు !
వేదమతమును నిల్పిన వేదవేద్య !
శిష్టజనవంద్య ! గోవింద ! శ్రీవిలాస ! భా. 47

శ్రీ క ల్యా న తా ర ము

సీ|| శిష్టుల రక్షింప దుష్టుల క్షింపఁ
గ్రమశిక్ష జగమునఁగ్రాలజేయ
న్యాయంబుఁబెంప, నన్యాయంబు నమయింపఁ
జిత్తివికాసంబు జెందజేయ
ధర్మంబుఁబెంప, నధర్మంబుఁద్రొంప, వి
జ్ఞాన వికాసంబు గల్గజేయ
సత్తువెల్లింప, యసత్తును కలఁగింప
శాంతి సంసాపన జగతిజేయ

గీ|| వచ్చెదవు నీవు ఘోటక వాహనమునఁ
గలి యుగాంతంబునందు సంకటము మాన్పి
ధారుణిని బోధింప గల్యూనతారమూర్తి ! భా. 48

సీ॥ ఏకస్వరూపమై లోకేశ్వరుండుండుఁ
 దధ్యస్వరూపమే మిథ్యయగును
 అద్వైత మాపరమాత్మ, జీవాత్మతోఁ
 గలసిపోవు నటంచుఁ దెలియఁ బలికె
 జానమార్గముతోడఁ బూని మోక్షంబును
 సాధింప నగునని చాటిచెప్పె
 జీవులలోనెల్లఁ జెలంగుచు నీవుండు
 వంచు విజ్ఞానియై యరసి పలికె

సీ॥ శంకరాచార్యుఁ డతుల విచారమతిని
 నిన్ను నద్వైతబుద్ధి మన్నించి భక్తి
 ధ్యానసిద్ధిని గాంచె సంతసముతోడ భ॥

49

సీ॥ జీవాత్మయొక్కటే జీవానుల వెల్లుఁ
 బరమాత్మ వేరుగా బరగుచుండు
 జీవాత్మ పరమాత్మ చింతించి తర్కింప
 వేటువేటుగుచును వెలయుచుండు
 ద్వైతమేగాక యద్వైతమార్గము సున్న
 రెండుగాకున్న నొక్కొండు లేదు
 జానంబునకుఁ దోడుగా నిర్మలపుభక్తి
 కల్గకుండైన మోక్షంబు సున్న

సీ॥ మంచిచెడ్డలు జానంబు మందబుద్ధి
 వెలుగు జీడట్లవలె ధాత్రి వెలయుచుండు
 నంచుఁ దెల్పె మధ్వాచార్యుఁ డతులభక్తి భ॥

50

పురుషుండు స్త్రీ యని పుణ్యపాపము లని
 పెద్ద పిన్న లటంచు భేదముండు
 ప్రకృతిలో పగలును రాత్రి కప్పడుచుండు
 శీతోష్ణగతులని చెప్పుచుండు
 సంకోష మావల సంకటంబును వచ్చు
 వివిధంబు కేండ్లయి వెలయుచుండు
 అద్వైత మది సున్న యంతయు ద్వైతంబు
 అంత్యకాలమున జీవాత్మ వెడలి

కర్మఫలమున బరమాత్మః కలిసి మోక్ష
 మారయును; విశిష్టాద్వైత మంచు దీనిఁ
 బల్కె రామానుజాచార్యవర్యుఁ డెలమి భ॥

51

ముగ్ధురాచార్యులు మూడుమతంబులఁ
 బలికిరి వాదోపవాదములను
 చేసిరి తమవాక్యసిద్ధిని బొందంగఁ
 గానిఁ ముప్పాయలు కలియలేదు;
 మూర్తిత్రయంబుగాఁ గీర్తి పొందిన నీకు
 మూడుమతంబులు వేడు కేము?
 ముత్తోవద్రమ్మరి మొగ్గదే సాగర
 సంగమంబును వాంఛనలిపి తాను

అట్లుగానెంచి తమతోచినట్టిమతము
 తోడ భక్తి నేవించుటే దొడ్డగాక
 మతవిదూషణ సాఫల్యమార్గమగునె? భ॥

52

సీ॥ బంగార మొక్కటే రంగారుభూషణ
 విశతి వేలకువేలు వెలయుచుండు
 జ్యోతిస్వరూపంబు యోజింప నొక్కటే
 కిరణజాలము లెన్నో పరగుచుండు
 శుద్ధోదకం బొండె చూచుట కెన్నియో
 నీటిరూపంబుల నెగడుచుండు
 భక్తియు నొక్కటే పరగ భక్తులు నిన్ను
 కోటిమార్గంబులఁగొలుచుచుండు)

గీ॥ కాని నిశ్చలభక్తి నిష్కామరక్తి
 తో, యథాశక్తి సీసేవ జేయువారు
 ముక్తి బొందరె యుగయుగంబులఁ దలంప ? భ॥ 53

సీ॥ సాకారుడంచు, నిరాకారుడంచును
 సగుణ నిర్గుణుడంచు, సదయుడంచు,
 నిత్యుండటంచు, ననిత్యుండటంచు, ని
 ర్నాముండటంచు సనాముడంచు
 అన్నింటఁగలడంచు నన్నింట లేడంచు
 సంసారియని, యసంసారియంచు,
 ఒంటివాడనియంచు, జంటకల్గుటంచు
 భోగియంచు, మఱియుఁ జోగియంచు

సీ॥ తథ్యమిథ్యాస్వరూప వాదములఁబెంచి
 ద్వైత మద్వైత మనెడు, తత్త్వములఁబెంచి
 పలుకుచున్నారు నిన్ను తాత్పర్యమేమి ? భ॥

పంచాక్షరీమంత్ర పఠనంబు కీర్తుని, న
 నిర్విధి జేర్చు నంచు వర్ణించినారు
 శ్రీరామనామంబు చింతింపగా ముక్తి
 తెచ్చిపెట్టు నటంచు జెల్పినారు
 సును గీర్తింప వాసిగా మోక్షంబు
 ప్రాప్తించు నని పాటఁబాడినారు
 'అల్లా' సమాజం జేయంగ కైవల్యంబు
 సిద్ధించు నంచును జెప్పినారు

విగ్రహారాధనము మానివేసి ప్రకృతి
 సతులముగఁ గీర్తనము సేయు టదియె సిద్ధి
 యని, వచిఁత్రు కొందఱు దీని యర్థమేమి ? భా. ౨౨

కామంబు తోడుతఁ గాంతలఁ జేపట్టి
 క్రోధంబుతోఁ జాల కొట్టులాడి
 లోభంబుచకులోగి లోజేర్చి ద్రవ్యంబు
 మోహవశంబుచ ముగ్ధుఁ డగుచు
 ధనధాన్య వస్తువాహనములు జేర, మ
 దంబునఁ దన్ను దా డంబుమీఱు
 న్తుతియించు కొంచు, సంతతము సైవ్యవిహార
 లోలుండై తిరుగుచు లోకమందు,

జనుఁడు మాత్సర్యవశమునఁ జలముబట్టి
 చేయరాని, యకృత్యముల్ సేయుచుండు
 వీని గెలిచిన వాడె విజ్ఞాని మాని, భా.

సీ॥ మానసంబును నిల్పి పూనిక తుణమైన
 బరమేశు ధ్యానింప వలయుఁ గాక
 బుద్ధి నేకడలకుఁ బోసీక నిమిషంబు
 పరమాత్ముఁ జింతింప వలయుఁ గాక
 నిశ్చల నియతిచే నిత్య మొక్కగడియ
 పద్మాక్షుఁ దలపంగ వలయు గాక
 ఏకైక నిష్ఠచే లోకైక మూర్తిని
 జింతన సేయగాఁ జెల్లుగాక

గీ॥ ముక్కుబిగబట్టి కూర్చుండి టక్కుజపము
 పరులు జూచుటకై చేయు ప్రజల కెందు
 ముక్తికల్లునె కామవిరక్తిలేక ? భ॥

సీ॥ సూర్యచంద్రులలోనఁ జూపట్టెదవు నీవు!
 సామవేదములోని సారమీవు!
 ఓంకారమేనీవు! శంకరుండవు నీవు!
 షణ్ముఖుండను మేటి స్వామి వీవు!
 పావకుండవు నీవు! వాసవగుండవు నీవు!
 జపయజ్ఞమే నీవు! జముండ వీవు!
 వ్రహ్మాదుండవు నీవు! రామచంద్రుండ వీవు!
 వై నతేయుండ వీవు! వ్యాసుడీవు!

గీ॥ అక్షయుండ వీవు! ఆదిమధ్యాంత రహిత!
 చిత్ర రథుండవు నీవు! గాయత్రి వీవు!
 ఈ రహస్యంబు గీత వర్ణించు చుండు; భ॥

సీ॥ సీతాచలమవీవు ! శీర సహస్రముల్,
 చెలగు భోగివి నీవు సింహమీవు !
 ద్వంద్వమూర్తి నకార వర్ణంబు నీవు ! వా
 గ్ధృతి వీవు ! తలపగా స్మృతియు నీవు !
 వాసుదేవుడ వీవు ! వాసుకీయును నీవు !
 భృగుమహర్షి వి నీవు ! బీజమీవు !
 మార్గశిరము నీవు ! మకరమూర్తివి నీవు !
 రాజచక్రము నేలు రాజ వీవు !

గీ॥ కపిలముని వీవు ! వరుణుడై గ్రాలుదీవు !
 మానగుణ మీవు ! యోచింప జ్ఞానమీవు !
 ఎల్లకళలందు సౌందర్య మీవు గావె ! భ॥

శీ॥

సీ॥ రాజనీతులలోన రంజిల్లుచుందువు,
 దండసీతిని నీవు దనరినావు
 మేరుశిఖరమందు మెలగుచు నుందువు,
 గురుడవై కార్యముల్ గూర్చినావు
 సాగరంబున నీవు సంచార మొనరింతు
 వశ్వత్థమున నీవు నలరినావు
 మానసవీధిలో మలయాడు చుందువు,
 నారదుండై నీవు నటనజేతు

గీ॥ వనః జన్మంబు మృత్యువు నయ నీవు !
 కామధేనువు నీవు ! సతామ మీవు !
 శీతయే నీవు విమల సంగీతమీవు ! భ॥

60

సీ॥ జాహ్నవీ జలముల సంచార మొనరింతు
 వధ్యాత్మ విద్యలో నాడుచుండు
 వలకాధి పతివిగా యశము గొన్నాడవు ;
 కామధేనువుగాఁగఁగ్రాలినావు
 ఐరావతంబవై - యాధిక్యమును గొంటి
 వర్యముండనఁ గీర్తించినావు ;
 ఉచ్చైః శ్శ్రవంబవై యున్నతస్థితినుంటి
 వజ్రనుండయి, మేటి యశముపొంది

సీ॥ నావు ; శుక్రండవై నావు దేవ ! నీవు
 ఋతువులందు, వసంతమై - నుతినిగన్న
 భవ్యమైన తేజోమూర్తి ! పుకజాక్ష ! భ॥

61

సీ॥ రామతారకమంత్ర రాజంబు తొంబది
 యాఱుకోట్ల జపంబు నధికభక్తి
 నొనరించి నిన్నుఁగాంచెను ; ద్యాగరాజెంత
 మహిమొన్నతుండొ ? నీ మహిమఁడాను
 స్తుతియింప నయ్యవి కృతులుగా వెలువడె
 భక్తిప్రపూర్ణ భావంబుతోడ
 శుంబురు నారద తుల్యుడై గాన, వి
 ద్యా విశారదుడయి తపరినాడు

సీ॥ జ్ఞానై రాగ్యముల, వ్యాసమాని సముడు
 భక్తియందున హనుమంతుఁ బరగమించె ;
 నిట్టి త్యాగయ్య భక్తి నాకిమ్ము దేవ ? భ॥

62

సీ॥ భార్యమాతాదేవిపై - కామవశమున
బుద్ధి జాడ్యుండయి పోయి, కాల
సర్పంబుపై నుండి జాతీయు, వ్రేలాడి
యుండ, రజనిపట్టి, నూర్ధ్వభాగ
ముచకేగి, సుఖనిద్ర మునింగిన సతిజేరి
వచ్చిన విధము వాక్రచ్చినంత
భార్యయాశ్చర్య సంభరిత చిత్తముతోడఁ
గలఁగి తనూచి మేలైలివిగల్గు

సీ॥ నట్లు హితబోధ లొనరింప నవుడె దా, ప్ర
బోధితుండయి, వనిజేరి పూర్ణభక్తిఁ
దలఁచి నిను, ముక్తిజెందెను ; తులసిదాసు భ॥ 63

సీ॥ నీమీఁదిధ్యానంబె నెమ్మనంబున నుంట
వలువను నేయఁ దా దలఁపడయ్యె
భక్తునిభావంబు బాగుగాఁ దలపోసి
దయచేసి నేసి వస్త్రము ముగించి
యావస్త్రమును నమ్మ నంగడి వీధికి
వేగఁబంపితివి ; కబీరుదాసు
వలువను గొనరైరి విలువ యెక్కువటంచు
దానిని చించి, బీదల కొనంగె ;

సీ॥ భక్తుపై గొండెములఁజెప్పి పాకటముగ
శిక్ష నిప్పించి, యాశిక్షఁజెంది నీవు
దర్శన మొసంగితి ; కబీరుదాసునకును భ॥

సీ॥ ‘భక్త! శిష్యుండ! శివాజీ మహారాజ!
 గర్వంబుజేదకు ఘుర్గుడనేచ
 కూలీలబోషింతుఁగుడువ నిచ్చెదఁచు
 దంభంబు వలదు ; సత్యంబు సుమ్ము
 తాతిలోఁగప్పకుఁ ప్రాణమెవ్వఁడొసంగె ?
 నీర మచ్చటికెట్లు జేరఁగల్గె
 జూడుమా ’ యని రాతి వేడుకఁబగులఁగొ
 ట్టించి, మండూకంబుఁ గాంచజేసి

గీ॥ సేదు యద్భుత లీల సునిశ్చితముగ
 బోధఁజేసె సమర్థుఁడు ; పొలుపుగా, శి
 వాజి, నీభక్తుడయ్యెను ; సంకజాక్ష ! భ॥

65

సీ॥ బొక్కసాబుర నున్న రొక్కంబు సంతయు
 వ్యయమొనరించి దేవళము గట్టి
 అధికార కర్తవ్య మరయక నేప్రాద్దు
 నీ నామ చింతన నిత్యమనుచు
 భజించు గోపన్న నిజభక్తి నెఱుంగక
 సర్కారు ద్రవ్యంబుజాల దిసియె
 నని, చెఱసాలలో నునుపఁగా భూభర్త
 రాత్రింబనభ్యు ; ‘ శ్రీరామరామ ’

గీ॥ యంచు, ధ్యానించి కీర్తింప హర్షమలర
 రామచంద్ర! ప్రత్యక్షమై, రామదాసు
 రక్షణమొనర్చి నాడవు రక్తితోడ భ॥

66

నయగుణశాలి 'ఆనందాశ్రమ' నివాసి
 రామదాసస్వామి ప్రేమ మయుడు ;
 ఈ ప్రసంగంబెల్ల - నీశ్వరమూర్తిగా
 భావించునట్టి సద్భక్తి పరుడు
 చింతించు నెపుడు 'ఓ - శ్రీరామ జయరామ
 జయ జయ రామ్మ'ను శబ్దరాజ
 మీ మంత్రమే జగ - మెల్లఁదిరిగి, బోధ
 న మొనర్చె ; మనమున నమ్మినట్టి
 దై వమూర్తిని ధ్యానింప దగునటంచు
 రామదాసు బోధించెను ప్రేమతోడ
 చిలుచున్నావు భక్తుల భావమందు ; భా.

67

హాలికుడై - భక్తుడై - భాగవతమును
 రచించె బోతన్నరక్తితోడ
 వాణి, మంజులవేణి, స్వాధీన మాయె ; పే
 ణారవంబులతోడ నాదమొసంగె ;
 శ్రీనాథుడతి బలశ్రీఁగల్గి, శిష్యు స
 నేతుడై, రాగ సంప్రీతితోడ
 భారతి వడ్డించె బంగభక్త్యములు, శ్రీ
 నాథ ! నీ కరుణ యున్న యరునకు

దక్కువేమిటగల్గు ? పోతన్న భక్తిఁ
 గాంచి ప్రత్యక్షమైనావు కమలనయన !
 అట్టి సద్భక్తి నాకిమ్ము హరి ! ముకుంద ! భా.

68

సీ॥ విల్లికిఁ బిచ్చంబుఁ బెట్టనేరని లోభి
 యాచకులను ద్రిష్టజూచువాని
 దాసు, పురందరు - ధన్యుఁజేయగ, బీద
 విపుని వేషంబు వేసివచ్చి
 యాచించి, గొప్పగా నవమాన మొందితి
 వామీఁద సతనిభార్య దయతోడ
 ముక్కఱ సీకిచ్చె ; మురహర ! గోవింద !
 యంతఁ బురందరుఁ డతివఁగాంచి

గీ॥ ముక్కఱను, చూపుమన్న నా పొలతి నిన్న
 భక్తి ధ్యానింప ముక్కఱ నచ్చెనంత
 భక్తుడయ్యెఁబురందర ప్రముఖవరుడు ; భ॥ 69

సీ॥ అరుణాచలక్షేత్ర మరుదారఁ బదునేడు
 వత్సరంబుల నాడె పరగఁజేరి
 సిద్ధి పొందెడుదాతఁ జేసెను ఘోరమా
 లసము, నిశ్చలభక్తి తత్త్వమొంది
 క్రిమికీటకాళి దేహముఁజేరి బాధింప
 నించుకేనియుఁ జలియింపఁడతఁడు
 హింస వర్జించి, యహింసను జేపట్టి
 ప్రేమ ప్రభావంబుఁ బ్రీతిఁజెలిపి

గీ॥ రవ్యుల, నాంగిలేయుల రక్తితోడ
 శిష్యులను గాఁగఁజేసి ప్రసిద్ధివడసె
 రమా బుషివర్మణిది నీదు ప్రతిభకాడె ? భ॥ 70

సీ॥ 'సత్యస్వరూపుండు, సర్వేశ్వరుండు, ది
వ్యత్వంబు ప్రతివస్తు వండు నుండఁ
బ్రేమయే దేవుండు ; ప్రేమింపఁదగిన, వ
స్తువు, దేవుడే సుమ్ము ఊఁగియందు ;
ఘర్మంబు రక్షింపఁ ద్యజియించుదేహంబు
నెవ్వఁడు ? నతఁడె యోగీశ్వరుండు ;
పూజ్యపాదుడతండు - పూజ్యత సిద్ధింప
దివ్యత్వమునుజెంది తేజరిల్లు ;

సీ॥ ఘరణి, దివ్యత్వమందు నతఁడె దేవుఁ
డంచు,' రామతీర్థస్వామి మించుభక్తిఁ
బలికె, దివ్యత్వ మెఱిగెడి పథమదెద్ది ? భ॥

71

సీ॥ దక్షిణేశ్వరమునఁ దద్దయు భక్తితోఁ
కాళికోపాసన కడఁగజేసి
వేంచేయు భక్తుల ప్రియమునఁగాంచి, ని
త్యానంద పూర్ణచిత్తమున 'జగము
మిథ్య యీశ్వర సేవ తథ్య' మంచును బల్కి-
సహధర్మచారిణి శారదాంబ
త్తిద్దిదీర్ఘితివార్య ! ముద్దుగాఁప్రియురాలి
యాకారమున జగదంబుఁగాంచి

సీ॥ భక్తినారాధన మొనర్చి పరగినావు
రామకృష్ణ - పరమహంస ! ప్రాణులెఱేతు ;
నింపుగా నీదులీల వర్ణింపఁదరమె ? భ॥

72

సీ॥ పూటలు గడుపుగ బూటకమేముల్
దాల్తురు ; యోగులై ధరణి జనుల
వంచింతు ; దేవుని వాంఛతోగన్గొన్న
వారలు లేరను భావమునను
శ్రీ వివేకానంద సిద్ధుడు, శ్రీరామ
కృష్ణపరమహంస విష్ణుభక్తుఁ
డేరి 'ఓస్వామి ! చూచితీరె దేవుని మీర'
టంచుబల్కిన 'రమ్ము - కాంచినాడ

గీ॥ సేకుఁగూడఁ జూపెదనుచు - నెమ్మితోడ
శీరమును దువ్వి, తేజోవిశేషమొందు
న్వామిజీ నాశ్రయించి, సద్భక్తుడయ్యె ; భ॥ 73

సీ॥ పద్మావతీ సతి పదనాట్యములు దొక్క
'గీత గోవిందంబు' నాతతముగ
పాడిన జయదేవ వరమహా సుకవి, నీ
భక్తవరేణ్యుడై పంకజాక్ష !
మహిగీర్తిగాంచె ; పద్మావతీ చరణ చా
రణ చక్రవర్తి' యనక రక్తితోడ
శ్రీకృష్ణ ! కావ్యరసికులు మెచ్చంగ నీ
శృంగార గీతంబు రంగుగాగ

గీ॥ భార్యతోగూడి పాడిన భాగవతుఁడు
యతని సంగీత మాలించి హర మొంది
నటనజేసిన శృంగార నటకుడివు ! భ॥

ప్రకృతి సౌందర్య ముపాసించి, కవితార
 చన మొనర్చిన యట్టిసరసమూర్తి
 శ్రీ హిమాలయ యాత్రజేసి, చల్లని కమ్మ
 తెమ్మెరల్, సెలయేళ్లు దివ్యమగు, హి
 మావృత శిఖరంబు లవలొకన మొనర్చి
 ప్రాభాత గీతముల్ ప్రకట పఱచి
 వ్రాసి గీతాంజలి బహుమానమును పొంది
 విశ్వభారతి సంస్థ వెలయజేసి
 సకలదేశ సంస్కృతులందుఁ జక్కగాను
 బోధ లొనరింపజేసిన బుధవరుండు
 విశ్వకవి నీదు కృపచేత వినుతికెక్క ; భా

75

కరమర్థి నెదురేగి పరిరంభణ మొనర్చి
 బాంధవ ప్రీతిని బాదుకొల్పి
 అనువుగాఁదల్పమందాసీనునిగఁజేసి
 బంగారు చెంబుతో వారిఁడెచ్చి
 కాళ్ళుల భక్తితోఁగడిగి, తజ్జలముల
 నీదుశీర్షము నందు నెమ్మిదాల్చి
 మృగనాభి, కర్పూర విశితమై యొప్పు, చం
 దసము, కుచేలుని తనువునందుఁ

బూసి, తాళవృంతముతోడ మోదమలర
 వినరినాడవు ! శ్రీ దేవ ! వేదవేద్య !
 నీదు నెయ్యంబు తీపు వర్ణింపఁదరమె ? భా

76

సీ॥ జీర్ణాంబరునిజేరి, సిగముడిలోఁబుష్ప
 మాలికలఁదుఱిమి, మమతతోడఁ
 గర్హార తాంబూల మర్పించి, గోదాన
 మిచ్చి, స్వాగతమిచ్చు సచ్చరిత్ర !
 శ్రీ కృష్ణ ! నినుఁబోలు స్నేహితులుండె ? కు
 చేలుని పుణ్యంబు జెప్పదరమె ?
 కమలాక్షి రుక్మిణి కరకంకణ రవంబు
 చెలఁగఁజామరము, వేసినది భళిరె !

గీ॥ అక్కుచేలుఁడారాత్రి, మృష్టాన్నభోజ
 నంబు, మృదుశయ్య నిద్ర నానందమునను
 బొందె ; నీదు వాత్సల్యంబు బొగడఁదరమె ? భ॥

సీ॥ ‘దళమైనఁబూవై న ఫలమైన నీరై న
 భక్తులొసంగ, నానక్తితోడఁ
 గుడుతు ; దుష్టాత్ముండు గొండంతఁబెట్టినఁ
 గుడువజాల’ నటంచుఁ గూర్మిపలికి
 యక్కుచేలుండు, జీర్ణాంబరంబున భక్తి
 ముడిచి, తెచ్చిన కొన్నియడుకులట్టె
 పిడికెడు గొనివానిఁ బ్రియమున భక్షించి
 శ్రీ కృష్ణ ! తృప్తుఁడై చెలగినావు

గీ॥ నీదు తృప్తి, యష్టేశ్వర్య నిధినొసంగ
 నక్కుచేలుని కతని భాగ్యంబు పరుల
 కబ్బునే ? కృష్ణ ! శ్రీపతి ! అబ్జనాభ ! భ॥

సీ॥ దిక్కు-ంభి యూధంబుఁ దెప్పించి తొక్కించె
 నుగ్రానలములోన - నుదధియందు
 ముంచె; బాములఁగఱపించె; పిషముబెట్టె;
 నొకసారి రంధ్రంబు లుక్క-బట్టె;
 బాలుఁ బ్రహ్లాదుని బలుబాములనెట్టె;
 కనక కళిపుడింత కనికరంబు
 లేక, దనదుసుతుండేక నిష్ఠతోనున్న
 కారణమునఁ జంపగా, మఱెన్నె

గీ॥ మారణక్రియలొనరించె; శ్రీరమేశ!
 ఉత్తమందుఁ బ్రహ్లాదుండు జేర్చె నిన్ను :
 భక్తులకు కష్టమెట్లు సంప్రాప్తమగును? భా॥

70

సీ॥ వన ఫల పారణ వ్రతుడయి మామంబు
 నిన్నుఁబూజించెను నిష్ఠతోడ
 కృతజ్ఞతృణవర్ణ మిత భోజనండు
 నిన్ను నారాధించె నెలదినంబు
 లుదక భక్షణతోడ నుండె మూడవమాస
 మనీల భక్షణ తోడ నెలదినంబు
 లతుల జితశ్వాసుడై నిన్ను భజించె;
 సంత, నిరుచ్ఛాస్వసుడై - ధ్రువుండు

గీ॥ యేకపదమున నిల్చి, తదేకనిష్ఠఁ
 దవము సేయ, ముల్లోకముల్ తాపమొందె;
 నహహ! ధ్రువబాలకుని భక్తి నభినుతించు : భా॥

- సీ॥ భీషణగ్రాహంబు పెనురోషమున, గజేం
 ద్రుని పాదములఁబట్ట దోర్బలమున
 ఘోరకారముఁగించి, కేలెత్తి చఱచి, ప
 దంబులఁ బైకెత్తి దర్పమడర
 వెయ్యి వత్సరములు గయ్యఁబొనర్చె, లా
 వెల్లసమసె, ధైర్యమెల్ల వెడలె ;
 డస్సె, శ్రమఁబాయె, డగ్గతె మృత్యువు
 గ్రాహంబు విడువకఁగవ్వమిడియె ;
- గీ॥ నన్ను 'ఁడో ! దీనబాంధవా ! హరిముకుంద' !
 యంచుఁబ్రార్థింపఁ జక్రముదంచితముగఁ
 బంపి మకరేంద్రుఁ డ్రుంపిన భక్తవరద ! భ॥
- సీ॥ సంచితార్థంబు, లుదంచితప్రేమ, దీ
 నులకిచ్చి, కూడు నీరులఁద్యజించి
 సకుటుంబుఁడై, కష్టచయముల నోర్చె ; న
 బ్బది యెన్నిది దినములది - ముకుంద !
 నీలీల లొకనాడు - నీరువట్టాకలి
 రంతిదేవు గలంప రక్తితోడ
 నాహార నీరంబు లారగించుటకునె
 యుత్సహించెను ; భూసురోత్తముఁడొకఁ
- సీ॥ డంత నేతెంచి యాకలి కన్నమడుగ
 నిచ్చె సగ మొక్క శూద్రుని కిచ్చెమఱల
 సగము ; భక్తవరీక్ష - నీ సహజగుణము ! భ॥

సీ॥ ఆకలి యెక్కువై యన్న శేషము దిన
వాంఛింపగుక్కల బంపినావు
రంతిదేవు బరీక్ష - భక్తప్రియా! నీకు
సంతోషమే? శ్వాస జాతికున్న
యన్నంబొసంగె; నీరై నఁ ద్రావగనెంచె
గాని, చండాలు డొక్కండువచ్చి
నీరమాకాంక్షింప - నీరబాటా! నిన్ను
భక్తిధ్యానించి, సంభరితకరుణ

గీ॥ నీరుదానంబు మాలకు నెమ్మిజేసె
సంతఁ బ్రత్యక్షమైనావు రంతిదేవు
నకును; నీమాయ లెఱుగఁబహ్మకు వశంబె? భా॥ నిజి

సీ॥ అంబరీషుండు, భక్తాగ్రగణ్యుండు, సు
సారంబు రోసి నీ చరణయుగము
భక్తిసేవించె; దుర్వాస మునీంద్రిండు
ద్వాదశీ పారణ మోదముగను
సలువగా నేతెంచి జలకమాహుచు వేగ
రాడయ్యె; ద్వాదశీ వ్రతఫలంబు
చెడునంచు భూసాలకుండు జలపారణ
మొనరించె, సంతలో మునియు వచ్చి

గీ॥ యుగ్రుడై 'కృత్య' విడువ మహాగ్రముగను
ఋషిని వెన్నాడి చక్రంబు, రోషముజేపె;
భక్తులకు రక్షణం బీవె! పంకబాట! భా॥

పోధివృక్షము క్రింద బోధితుండయ్యెను
 జ్యోతిని గాంచె విఖ్యాతముగను
 హింసయేపాప, మహింసయే పుణ్యంబు
 స్వామిల, హింసింప రాదటంచు
 బోధింప, శ్రీ బుద్ధభగవానుఁ బంపితి
 వా దయామూర్తికి, నరయసాటి
 కలవారు లేరెందు, కరుణ గీతంబులఁ
 బ్రజ మేలుకొల్పె, సంబరముతోడ

పజల మానవు లాతని యధికభక్తి
 మమత నర్పించి రతఁడు సమత్వమూర్తి
 బుద్ధదేవుని జ్యోతికి మూలమెవరు ? భ॥

85

సడవడి మంచిదై - నుడి మంచిదై నను
 బొంగును జ్ఞానంబు భూమి యందు
 సరియైన జ్ఞాన విచారంబు జేకూఱఁ
 గర్మలు నశియించుఁ గర్మలూడ
 జ్ఞాన యుదయించి - చిన్మయానందుపై
 బ్రబల నమ్మకమొందు బ్రబలుదాన
 ముక్తిమార్గము జిక్కు ముదిలేలు బురుషులు
 దీనిని సతము, సాధింపుడంచు

వర్ధమాన మహావీరవరుఁడు, జై న
 మతము స్థాపించి, శ్రీమోక్ష మార్గమిసె ;
 నిన్నుఁగనఁబెక్కు మార్గంబు లున్న నమ్య ! భ॥

86

అజానమున ముని - విజాన లేశంబు
 శేకుండ, కూరులై - లీలతోడ
 మనుజు లొండొరులను మర్దించుకొనుచు, సైన్య
 ర విహారలోలురై - రాక్షసులను
 మించి, యాగడము, లుదంచితముగ, నొన
 ర్చుచుఁ జెట్లబుట్టలజూచి కొల్చు
 చుండ, సరేబియా - ఖండమందు మహామృ
 దుదయించి, మంచి జ్ఞానోపదేశ

మొనఁగె ; ' నల్లా ' యనగదేవుడొకడె - యాచి
 భక్తిజింతింప మోక్షసంప్రాప్తి కల్గు
 నంచు వాక్కుచ్చె ; నీలీల లద్భుతములు ! భా 87

కాయ మస్థిరము, నిక్కంబని శిలువపై
 నిలిచి నావెఱిగి నిశ్చలుడవో !
 నిలుచుటయే కాదు - నీకరంబులజూచి
 పర్వతస్థైర్యానఁ బదయుగంబు
 మోపి, దైవధ్యాన మోపిక నొనరించి,
 కఠిన మేకులఁ గొట్టఁ గాయమెల్ల
 గాయంబు లగుచు, రక్తప్రవాహము బాఱ
 ' హదేవ ! దీనులీ యజ్ఞ లోనర

సల్పు పాపకృత్యంబుల సైరణంబు
 సేయుమని, ప్రాణముల వీడి సిద్ధిజెంది
 నావు ; ఏనుక్రిస్తు మహాత్మ - దేవపుత్ర ! భా 88

సీ॥ ఎచ్చట బుట్టెనో ? యెవ్వరు పెంచినో ?
 కులగోత్రినామముల్ తెలియరావు
 పద్మ - పురముజేరే జావడిలోనుండె
 భిక్షాన్నమును దినె - రక్షలోనగె
 వారిని బోసి దీపములు ముట్టించె, నిం
 బ కుసుమములను, సాపాటానర్చె
 ధ్యాస సిద్ధినిగాంచె - మానియె జరియించె
 యుపవాసములు బెక్కులుండె, రోగ

సీ॥ ములను బోకార్చె; సంకటముల హరించె
 బ్రజల సేవించె; శ్రీ సాయిబాబ సీదు
 యంశ పురుషుండు గాడె ? ప్రహ్లాదవినుత ! భ॥ 89

సీ॥ రవి ను స్తమింపని రాజ్యంబు గల్గిన
 బ్రతికు సింహము గొప్ప భీతిఁజెందె
 సత్యాగ్రహము, రాట్నచక్రంబు, దౌర్జన్య
 రాహిత్య సిద్ధాంత మోహనాస్త్ర
 మసహాయ మంత్రంబు లవనీపతుల నెల్ల
 దిగ్భిమఁగొల్పె; గాంధీమహాత్ముఁ
 డత్యంత భక్తి యహరహంబు నిఁగూర్చి
 ప్రార్థించె; నీశక్తి రక్తిఁదెలిసె

సీ॥ మేరుధైర్యంబు, వాక్కుద్ధి, గౌరవంబు
 నిశ్చలత్వంబు బొందె; గాంధీ మహాత్ము
 జయము నీశక్తిగాదొక్కో ? జలజనయన ! భ॥ 90

‘ ధ్యానజపాదులఁబూని యభ్యాసంబు
 సల్పుము ; ప్రార్థనాసక్తిగఁగుము ;
 పరిపూర్ణవిశ్వాస పరిణాతి నంది, మ
 సంపూర్తిగాఁ బౌర్ణసం బొనర్చు
 బ్రేమభక్తిజనించుఁ బ్రియమున నోషిక
 లద్దానిఁబొంది కృతార్థులైరి ’
 యని, శారదాదేవి ఘనముగా బోధించెఁ
 బతిని సేవించె సంతతము భక్తి

నామె నెందఱో శిష్యులు నాశ్రియించి
 రట్టి యాభ్యాత్మికంబగు హాయిఁ బొంద ;
 దేవ ! నీలీల నాకుఁ జిత్రింపదరమె ? భ॥

91

జన్మన సౌందర్య - సంపదల్ సేరమని
 సతము భావించెను సత్యభామ
 తనదాసుడగుచు, నిత్యము దన్ను సేవించు
 దనవతి యంచును దలఁచి, రుక్మి
 ణీభామ నెపుడు మన్నింపక గర్వాంధు
 రాలై మెలఁగుచున్న రమణి కీవు
 శ్రీత్రులాభారంబుచే, గర్వభంగంబు
 గావించి, కనువిప్పగల్గినావు

భక్తిమార్గ మామెకు సులభంబుగాగ
 బోధ సలిపితివో పుణ్యపురుష ! నీదు
 కపట నాటక మెవ్వారు గాంచినారు ? భ॥

92

సీ॥ ‘పరిణయంబాడిన పదపడి, భర్త, నై
కుంతంబు జేరును కువలయాక్షి
సావిత్రి ! మదిలోన - సత్యవంతుని వీడి
వరియింపు వేటాక భర్త’ నన్న
‘సత్యవంతుడే . మనస్సాక్షిగా నాభర్త
యంచు, నాతని వరియించి, యముని
తో - సవాలోనరించి, తోరంపు పతిభక్తి
జముని వెన్నంటి, సైసై’ యనంగ

గీ॥ సతని న్తుతియించి, మన్నన లంది, నరము
లంది, భర్త ప్రాణంబుల బొందె సాధ్వీ ;
నిన్ను భజియించు వారల కున్నె కొదువ ? భ॥

సీ॥ అత్రిమహాముని - యనుచు కుటుంబిని
అనసూయ, సాధ్వీ - మహాపతివ్రా
తాశిరోమణి ; యామెదాము పరీక్షింప
శారద - శ్రీలక్ష్మీ - శంభురాణి
వివిధ మాయలబన్ని - వేసారి, తమ మగ
వారిబంపంగ, సవ్వారువచ్చి
వస్త్రహీనముతోడ - వడ్డింపు మన, ‘నే బ
తివ్రతనై న, మూర్తిత్రయంబు

గీ॥ పాపలగుదు’ రటన్న - యప్పరమ పురుష
మూర్తులెల్ల శిశువులై రి ముద్దుగాగ
నదియు నీమాయ గాదోకో సదయహృదయ ! భ

సీ॥ నీభక్తికంటెను నిజభర్తలను భక్తి
 సేవించుటే గొప్పస్త్రీలకెల్ల
 భర్తయే దైవంబు ; భర్త భక్తినిగొల్పు
 యతివల కీల, నసాధ్యంబు లేదు
 మూర్ఛిత్రయంబల్ల ముద్దుకొమరులైరి
 భారతి, కమలయుఁ బార్వతియును
 అనసూయ గృహమున కరుదెంచి, పతిభిక్ష
 వేడిరి ; శ్రీశ్రీ ! యీ వేడబములు

సీ॥ నీదు పన్నాగములు గావె ! మోదమలర
 యత్రి మునికీ, దత్తాత్రేయుడగుచుఁబుట్టి
 దంపతుల కోర్కె-దీర్చిన ధన్యచరిత ! భ॥

95

సీ॥ ప్రారబ్ధకర్మల ఫలము దాగుడువంగ
 జన్మమెత్తురు జీవి జగతి యందు,
 కర్మలనుభవించు గతికే జింతిల్లక
 సంచిత కర్మ లుదంచితముగ
 నారజ మొనరించు సతిపాపములజేసి
 ప్రాణికెప్పుడు మోక్షఫలముగల్గు
 సంచిత కర్మల సముదయంబునజేసి
 జీవి చచ్చుచుఁబుట్టి చివికీ చివికీ

సీ॥ మఱిల నాగామి కర్మసంబంధ ఫలము
 కుడువఁబోవు ; జన్మకు సిద్ధి - విడుగఱయును
 కల్లునే ? నీదు చింతన కల్లకున్న ? భ॥

96

సీ॥ ప్రథమ పుష్ప మహిసంబడసి, రెండవపుష్ప
మిందిరియ నిగ్రహం బెలమి పొంది
భూత దయాపుష్పమును, గడియించి, ఊ
మా పుష్పమార్జించి - మహితగతిని
శాంతి పుష్పంబొందు, సంపాదన మొనర్చి
తపమచ పుష్పంబుదాల్చి, ధ్యాన
పుష్పంబు నివృత్తో బొందిన తర్వాత
సత్య పుష్పంబును సంగ్రహించి

సీ॥ భక్తి నీయష్ట పుష్పముల్ భద్రపఱచి
యెవఁడు నిన్బూజ లొనరించు భువిని వాఁడు
జన్మసార్థక్య మందఁడే సత్యపురుష ! భ॥

సీ॥ వాఙ్మనఃక్రియలచే వశజాతు ! నీమైత్రి
వెలయించి నీ కథల్ విసంగవలయు
దాసుడై, సప్రభుడై దాసత్వ మొనరించి
వందనార్చనము, లానందముగను
సల్పి, యాత్మార్పణ సంపాదన మొనర్చి
నీసేవ నివృత్తో నెఱవ వలయు ;
నీదు సంకీర్తన నియతితోఁగావించి
నిచు సదా చింతించి మనంగవలయుఁ

సీ॥ గడిమి తొమ్మిది భక్తిమార్గములు దెలిసి
నమ్మి, సన్మార్గగామియై నెమ్మనమున
నిన్ను సేవించు వాడై - సంపన్నుడరయ ; భ॥

వాఙ్మనఃక్రియలచే బ్రహ్మద భక్తుండు
 నీసేవ లొసరించె నీరజాక్ష !
 శ్రవణ మందాసక్తి శ్రద్ధబరీక్షీచ్చ
 హారాజు, నీదు కథాల్లి వినియె
 మతిమంతుడై, హనుమంతుండు, నీదు దా
 సత్వ మహర్షిశిల్ సలిపెభక్తి
 వర మునీశ్వరులెల్ల వందనంబొనరించి
 మోక్ష సామ్రాజ్యంబు బొందినారు

గీ॥ శ్యామరాజు, నిన్నుర్పించి ధన్యుడయ్యె
 గోపికాస్త్రీలు, నీ సేవ కుతుకమునను
 సలిపి ధన్యాత్మ లైనారు జలజనయన ! భ॥ 99

సీ॥ అక్రూరుడుద్ధవుండొత్మలో నిను సదా
 యెఱిగి, నీ సేవను మరఁగినారు
 శ్రీరామదాసు, తుకారామ భక్తుండు
 నిన్నుఁగీర్తించి, వర్ణించినారు
 పంచసాండ్లపులు, ద్రౌపదియు, నిస్మయములో
 సతతంబుఁ జింతల సలిపినారు
 భయమునఁ గంసుండు పగతోడ శిశుపాలుఁ
 డెప్పుడు నిన్గొల్చి యొప్పినారు

గీ॥ భక్తిమార్గము లొమ్మిదిఁ బడయఁజాల
 శత్రువై, నిన్ను సాధింపజాలనియె
 నిన్నుఁబొందెడు మార్గంబు లున్నెనాకు? భ॥ 100

సీ॥ గద్దనెక్కి-యొక్కొండు, యెద్దునెక్కి-యొక్కొండు
 పులుఁగునెక్కి-యొక్కొండు పోలుపుగాంచు
 బఱ్ఱనెక్కి-యొక్కొండు - గొఱ్ఱనెక్కి-యొక్కొండు
 నెమిలియెక్కి-యొక్కొండు నెమ్మిసూపు
 చిలుకనెక్కి-యొక్కొండు - యెలుకనెక్కి-యొక్కొండు
 జింకనెక్కి-యొక్కొండు, సెలుపుగాంచు
 మకరమెక్కి-యొక్కొండు - మనుజు నెక్కి-యొక్కొండు
 జలదమెక్కి-యొక్కొండు - సంచరించు

సీ॥ కటకటా ! దేవతాళికే గట్టి వాహా
 సంబు లెచ్చట దొడకెనో యంబుజాక్ష !
 మించు నీగుట్టు నెవరు వర్ణించఁగలరు ? భ॥ 101

సీ॥ అంతర్బహిర్య్యాప్తి-యై, యాది మధ్యాంత
 రూపకుండై నట్టి రూపివీవు !
 భూతపంచకములు - భువిలోనఁ బంచీక
 రణనిష్ఠ నైక్యమై ప్రబలు నట్లు
 అఖిలభూతములు, నీయందు లీనముగావె
 జగదంతరాత్మ ! శ్రీనిగమవేద్య !
 ఆటపాటలకు బా - ల్యమున బొమ్మలఁజేసి
 యాడించి తర్వాత వేడుకలర

సీ॥ వాని నాశన మొనరించు బాలు.వగిది
 సృష్టి - రక్షణ - సంహార - మిషముగను
 సల్పుచుండు త్రిమూర్తివి ! జలజనయన భ॥ 102

సీ॥ అవని, యహంకార మడగిస, నిజమైన
జ్ఞానంబుకల్లు ; నాజ్ఞానమునను
స్థిరమైన మనసంబుసిద్ధించు ; సద్దాన
నిర్గుణ మార్గంబు సమ్మజూపు
గురుదయ ప్రాప్తించు ; గురుదేవు కరుణచే
నాత్మప్రకాశంబు సందగల్గి
సహజ నిరామయ స్థానంబుగల్గెడి ;
పదపడి భగ్గిమవీడి, తుదను జనన

సీ॥ మరణ భయము దొలంగుచు మహినిశాంత
చిత్తత లభించు; నామీడజెందు ముక్తి
నిట్టి శ్రీదివ్యశక్తి నాకిమ్ము దేవ ! భ॥

103

సీ॥ పాలకుండవు నీవు ! బాలకుండను నేను
భక్తి భావముల సోపాన మెఱుంగ ?
పాలకుండను నున్న పాలుగ్రోలంగ నాకు
వాంఛ లేపారుచుఁ బ్రబలుచుండు
పాలు ద్రావంగ, గోపాలబాలుడఁగాను
దొంగతనంబు నేర్వంగలేదు
పాలుసారము దీసి పంచదారను వేసి
నాపాలు నాకిమ్ము న్యాయముగను

సీ॥ ప్రితవాఱినకుండ నీ పాలకుండ
లీలకై చేయఁబడిన దీ బాలకుండ
పాలకుండవు ! రక్షింపు పరమపురుష ! భ॥

104

- సీ॥ పాలకుండల మోసి పల్లెపట్టుల కేగు
భామామణుల నెంటు బాటినావు
పాలకుండల నుట్టిపె నిడ్డవేతల
మందిరంబుల లోన మలగినావు
పాలకుండల మధ్య లీలల నెఱపుచు,
ఒడుచు పిల్లల ప్రేమబడసినావు
పాలకుండలబట్టి పాలు కాఱగఁగొట్టి
చిలిపి కరంబులు చేసినావు
- గీ॥ పాలకుండవు గోపాల బాలకుండవు !
గోపికలతోడ సతతంబు కూడి యూడి
వేడుకల కొల్లగొన్నావు వినుతచరిత ! భ॥
- సీ॥ పాలకుండలఁ జేసి పాల జీవముఁబోసి
పాలించు కుమ్మరి వాఁడవీవు!
పాలకుండలలోని పాలు పాపం కిచ్చి
తనవితోఁ బోషించు తల్లివీవు !
పాల కుండలు రెండు పద్మాక్షుల కొసంగి
జగము లేలించెడు చతురుడీవు !
పాల కుండల నున్న పరిపక్వమైనట్టి
వెన్నమీఁగడ లిచ్చు విభుఁడ వీవు
- గీ॥ పాల కుండలపై నున్న భ్రాంతిద్రోలి
కుండలోపలి మధువు నాకుండఁజేసి
పాలకుండవు ! రక్షింపు పరమపురుష ! భ॥

సీ॥ పరుమబ్బుల బోలు నీలి రంగులవాడు
చిత్రవిలాసముల్, నేయువాడు
వీలతోఁ గొండఁ దాల్చిన చేయి గలవాడు
పిల్లనగ్రోవచే వెలయువాడు
వ్రేపల్లె జనములఁ గాపుచేసెడి వాడు
గోపకాంతలఁ గూడుకొన్నవాడు
చక్కని వసమాల సారయ గలవాడు
నందపుఁ జెక్కిళ్ళ నలరు వాడు

గీ॥ మధురమా పాటలందున మఱగువాడు
కలునరేకులఁ బోలెడి కనులవాడు
వాడు మావాడు మమ్ముఁగాపాడు వాడు భ॥ 107

సీ॥ ‘చిన్న కుమారుడా ! చెలువంపు మారుడా !
నేపేరు తెల్పుము నిశ్చయముగ’
‘బలరాము విన్నావె ? కులుకులాడీ నీవు !
అతని తమ్ముండ నే నతివ వింటె’
‘గోపాలకుండవా ? గోవులఁ గావక
నేల వచ్చితివి ? మా యింటి కిప్పుడు’
‘గబ్బిగుబ్బుల భామ ! మబ్బయ్యెఁ గనలేదు
వరుస మాయిల్లని వచ్చినాడ’

గీ॥ కాని, మెన్నబానలఁ జేయి కదలనేల ?
యతివరో ! దూడ పెదకెద నంచుఁడెల్లు
ముద్దుమాటల కర్థమేమో ముకుంద ! భ॥

సీ॥ కన్ను నన్నలతోడఁ గదలకుం డనిసెప్పి
 గోప బాలకులతోఁ గోర్కెడెల్లి
 పిల్లిసాదములతో మెల్లమెల్లగ వచ్చి
 మానవృతుండవై మాన మూడ్చి
 పొదల మాటుఁ జేరి, పొంచి కుందేలువై
 యమునలో జలకంబు లాడునట్టి
 తోయజ నయనల తోడ వినోదింప
 వారు వీడిన యట్టి చీరలెల్ల

గీ॥ దొంగతనమునఁ గాఁజేసి రంగుగాఁగఁ
 జెట్టు నెక్కితి వీ పిల్లచేష్ట లేమి ?
 తత్త్వమేమిటి ? కృష్ణావతారమూర్తి ! భ॥

సీ॥ మానంబు లజల మమతతోఁ గొంటివి
 కొంటివై వలువలఁ గొంటివీవు !
 రాజుల భయముతోఁ బ్రబలు వాడవు కావు
 బలిమితో మత్తిల్లి కులుకుచుందు
 వాడువారలు నీరమాడు చోటులఁ జేరి
 వారి మర్మంబులఁ గోరి కాంచె
 దెంత రసిక్కుడవో ? యింతుల చనుబంతు
 లెంత నీ కష్టమో యెఱుంగలేము

గీ॥ వేడ్కఁ బదునాఱువేల గోపికలఁగూడి
 రతులఁదేలుచు నున్నావు రక్తితోడ
 తత్త్వమేమిటి కృష్ణావతారమూర్తి ! భ॥

సీ॥ వత్తురా మగవారు వనజాక్షు లుదకంబు
 లాడుచోటికి నెక్కడైన గాని
 వచ్చిన నేమాయె? వనజాక్ష! శ్రీ కృష్ణ!
 కాంచి కాంచక నీవు కదలరాదె?
 పోక మందైన నీవిత లుంచునే?
 విడిచిన చేలముల్ ముడువనేల?
 దయలేదె శ్రీకృష్ణ! ధర్మంబు బాలింప
 యీ యాగడంబేల? యేలుకొమ్ము

సీ॥ పుచ్చుకొన్నట్టి పుట్టంబు లిచ్చిపొమ్మ
 టంచు బ్రార్థించు గోపిక లార్తి వినవు
 తత్త్వమేమిటి కృష్ణావతారమూర్తి! భ॥

111

సీ॥ వలదురా కృష్ణ! మా వలువలు ముట్టకు
 కొనిపోకు కృష్ణ! మాకోక లెల్ల
 మాతప్పు లేమున్న మన్నింపుమో కృష్ణ!
 మంట గలువకు మా మానమెల్ల
 మామ! ఓయీకృష్ణ! మానుమా హరణంబు
 మానన హరణంబు మాను కృష్ణ!
 మా హృదయాబ్జముల్ మనసార నీ సేవ
 జేయుచు నున్నవో శ్రీ ముకుంద!

సీ॥ కొంటెవై మాదు చీరల గొంచు బోక
 టంచు బ్రార్థించు గోపిక లార్తి వినవు
 తత్త్వమేమిటి? కృష్ణావతారమూర్తి! భ॥

112

సీ॥ సత్యానువ్రతులయి కాత్యాయనీదేవి
 నీరీతిఁ గొల్చువా రెవరుగలరు ?
 జ్ఞానముండినను, దిగంబర ప్లవచంబు
 నేతురే మీరలో వ్రేతలార !
 మీ మర్మముల నెల్లఁ గామితార్థములెల్లఁ
 గంటి మీ హృదయముల్ గొంటి నేను
 ఎవ్వని మోహించి యీవ్రతంబులఁ జేతు
 రెవనిపై మీకూర్చి యెఱుగఁ జెప్పు

గీ॥ జ్ఞాన నీరంబు వెల్వడియింతులార !
 వచ్చి చీరలఁ గొనుడంచుఁ బల్కినావు
 తత్త్వమేమిటి ? కృష్ణావతారమూర్తి ! భ॥ 113

సీ॥ నా యాజ్ఞ వహించి నాయుంటి దాసులై
 యతిభక్తితో నడయాడవలయు
 నే నన్యుడనుగాను నిత్యంబు మీ తోడ
 నుండనే? మీకూర్చు లొప్పుగాగఁ
 దెలియనే? మీమోసముల నెఱుగనె ? నన్ను
 దూఱగానేలనో తోయజాక్షు
 లార! యంబువుల, వెల్వడి బయటికి రండు,
 కొండు మీచీరలు ; నిండు మదిని

గీ॥ గబ్బి గుబ్బితలార! మబ్బుబ్బె; మేను
 లుబ్బె; నబ్బర మేమంచు నిబ్బరమునఁ
 బల్కినాడవు దీనితాత్పర్యమేమి ? భ॥

సిగ్గుల విడనాడి యెగ్గుల బోనాడి
 గబ్బిగుబ్బుల ప్రోథకాంతలార !
 దరిఁజేరఁగా రండు దాపుకు రారండు
 వేణు గాసంబును బ్రీతి వినుడు
 దేహాభిమానముల్ దీక్షింఁ గాదొకో
 నిత్య తత్త్వజ్ఞాన నియతి కల్లు
 దత్త్వవిజ్ఞానమే ధర్మసూక్ష్మముఁ జెల్పి
 మోక్షసామ్రాజ్య సమ్మోదమొనఁగు

సీ రెండు చేతులఁబై కెత్తిదండ మిడుచు
 వలువలెల్లఁ గై కొనుడంచు బల్కినావు ;
 తత్త్వమేమిటి ? కృపావతారమూర్తి ! భా 115

సీ ' అమ్మరో ! అక్కరో ! ఆగడం బిదియేమి ?
 సిగ్గులు వోనాడె చిన్నికృష్ణుఁ
 డీసీట వలిలోన నిట్లుండఁ దరమొక్కొ-
 వెడలి, పోదము - రండు వెడలిరండు ?
 ' అక్కరో ! వెడలు పెట్లొక్కొ ? దిగంబర
 లై కృష్ణు జేర న్యాయంబె ? యకట !
 మగువలు మానాభిమానలై బ్రదుకరో ?
 మగవారు చేష్టల మానలేరు '

సీ అంచు గోపికల్ దాము భాషించుకొంచుఁ
 గొందలు బండుచుండినఁ గోర్కెవిడవు
 తత్త్వమేమిటి ? కృపావతారమూర్తి ! భా 116

సీ॥ కాత్యాయనీ దేవిఁ గల్గ నేసితి మమ్మ !
 వ్రతభంగ మాయెనో యతివలార !
 వసజాక్షులకు, కట్టు వససముల్ విడి నీట
 స్నానమొసర్చు పెన్నటికేదగదు
 మన యవినీతి మాన్పనుఁ గృష్ణుఁ డీరీతిఁ
 జేసినాడమ్మరో ! సిగ్గులేల ?
 మనవాంఛితంబు లేమటినాడె కృష్ణుండు ?
 యతఁ డెఱుంగని మర్మ మవనిఁ గలడె ?

గీ॥ యంచు లజలఁ బోనాడి యతివల్లెల్ల
 పెండు చేతులఁ బై కెత్తి దండమిడిరి ;
 తత్త్వమేమిటి ? కృష్ణావతారమార్తి ! భ॥
 శ్రీరామస్తోత్రము

117

సీ॥ చిఱుసవ్వు మోమునఁ జిందులాడెడివాఁడు
 రమణీయ పద్మ నేత్రములవాఁడు
 నీలంపు మణుల, మించిన శరీరమువాఁడు
 శర చాపముల తోడ వరలువాఁడు
 సూర్య వంశాబ్ధిలో, సాబగు కౌస్తుభమణి
 కరణిఁబ్రకాశించి గ్రాలువాఁడు
 డంబుగా మొఱయు, జటా కిరీటంబుల
 నానందమూర్తియై యలరువాఁడు

గీ॥ వాఁడు మావాఁడు శ్రీరామ వల్లభుండు
 చందనము, మేనుఁ బూసిన యందగాఁడు
 అతఁడె, భక్తపరాధీనుఁ డతఁడె నీవు ! భ॥

118

నేదాంత వేద్యుడై వెలయు చున్నావీవు !
 ఓంకార వాచ్యుడై యొప్పు దీవు !
 నాదప్రియుండయి - మోదమందెద వీవు !
 ఆకార రహితుడై యలరె దీవు !
 వేదాంబుజ, మరంద మాదరంబున గ్రోలి
 మత్తిల్లు చున్నట్టి మధుప మీవు !
 క్రొత్త మేఘపు నీల రుచులతో శోభిల్లు
 దేహ కాంతిని గల్గు దివ్యుడీవు !

నామములు, బెక్కులుండియు, నామ రహితం
 డగుచు, సంతరాత్ముండయి, యలరు దీవు !
 ఆశ్రీతుల రక్ష సలిపెడి యభయమూర్తి ! భా॥ 110

నంద నందనుండ ! గోవింద ! నృసింహవ
 తార ! ఆనంద ! సత్యస్వరూప !
 దామోదరా ! ముకుందా ! వాసుదేవ ! ప
 ద్మాక్ష ! సీతాపతి ! మాధవుండ !
 పాప సంహరకా ! పతితపావన రూప !
 సంసార విస్తార జలధిదాట
 గాఢేయ, గంభీర కర్ణధారుండ ! శ్రీ
 కృష్ణావతారుడౌ ! విష్ణుదేవ !

కాంతిచే, మనోహరుడవై గొలువాడ !
 అచ్యుతానంద ! శ్రీరామ ! ఆదిదేవ !
 నిత్యతాపత్రయంబు ఖండించుమయ్య ! భా॥ 120

సీ॥ తెల్ల దామరల సంపుల్ల నేత్రములతోఁ
 బూర్ణ చంద్రుని వంటి మోము తోడఁ
 గంబు గళముతోడఁ గమల హస్తముల తోఁ
 బరగెడి శ్రీరామ ! వందనములు !
 పీతాంబరము గట్టి - నీతారమామణి
 నేవింప ముగ్ధుడౌ శ్రీనివాస !
 కారణదేహ ! జగన్మోహనాకార !
 భద్రాద్రి రాఘవా ! వందనములు !

గీ॥ ఉజ్జ్వల లలాట భాగంబు నొప్పువాడ !
 అర్య ! శ్రీరామభద్ర ! దయాసముద్ర !
 అంబుదాకార ! రాఘవా ! అభయ మిమ్ము ; భ॥ 121

సీ॥ సూర్యకులాబ్ధిగొస్తుభ మణియైవెల్లు
 భద్రాద్ధిరామ ! తుభ్యంనమోస్తు
 నీలోత్పలశ్యామ ! నిఖిల మహాపాప
 పంచకహరణ తుభ్యంనమోస్తు !
 తలప, మద్వీంశతి - తత్త్వభాసితుడవై
 పరగెడి రామ ! తుభ్యం నమోస్తు !
 తీర్జగంబు, నిను సంస్తుతింపగ వెలిగెడి
 ప్రహ్లాద వరద ! తుభ్యం నమోస్తు !

గీ॥ అభయ మొసంగెడిదేవ ! తుభ్యంనమోస్తు !
 అవనిజాపతి ! రామ ! తుభ్యంనమోస్తు !
 అఖిల సురముని వినుత ! తుభ్యంనమోస్తు ! భ॥ 122

స్త్రీ కోటి మృగరూప ! కువలముదశనేత్ర !
 రఘువంశ తిలకమా ! రామచంద్ర !
 కస్తూరి వాసనల్ గ్రమ్మిచ దేహంబు
 గల్గి, నిర్మలుండవై గ్రాలువాడ !
 ఖరరాక్షసుని ధైర్యగరిమను జెఱాడి
 వీరాధి వీరుడై - వెలయు వాడ !
 చుక్కంటి నేవల - ముదముతో గొనువాడ !
 అప్రమేయుండయి - యలరువాడ !

స్త్రీ చూచలలకుఁ గామములఁ బుట్టించువాడ !
 సీతతోఁగూడి శుభములఁ జెలఁగువాడ !
 విష్ణు రూపుడౌ శ్రీరామ ! వేదవేద్య ! భ॥ 123

స్త్రీ సుందరాకారుల సుందరమూర్తివి,
 నయనాభిరాముడై నావు సీవు !
 ఇంపైన వాక్యంబు లెపుడు బల్కెదవీవు !
 సుందర ముఖముతో నుందుసీవు
 సర్వజనుల కీవు సంతోష మొసఁగుచు,
 సర్వదా ముదముచ బర్చుదీవు !
 దశరథవరపుత్ర ! దానవనాశన !
 నీతామనోహరా ! శ్రీనివాస !

స్త్రీ రామ ! జయరామ ! శ్రీరామ ! రామభద్ర !
 భద్ర యశములఁగూర్చు, సౌభాగ్య సీమ !
 నా మనంబున నిలువుము ; నాగళయన ! భ॥ 124

సీ॥ వై దేహీ కెప్పుడు బ్రాణ మంత్రంబైన
రామ మంత్రము సాటి భూమిగలదె ?
విబుధ వరేణ్యుల వినుతిపాత్రంబైన
రామ మంత్రము సాటి భూమిగలదె ?
దై త్యుల మర్దించి స్తుత్య పాత్రంబైన
రామమంత్రము సాటి భూమిగలదె ?
జగతి జనుల మోక్ష సాధన మైసటి
రామ మంత్రము సాటి భూమిగలదె ?

సీ॥ రాఘవపతీ ! నీ పరమమంత్ర మఘముబాపు;
దాశరథి ! నీ పరమమంత్ర మాశలుచువు
జానకీనాథ ! నీ నామ స్మరణ మిమ్ము; భ॥

సీ॥ నిఖిల నిలయుడైన నిగమగోచరుడీవు !
ఆకాశ రూపుడై యలరు దీవు !
సగుణ, నిర్గుణుడైన సరస రూపుడీవు !
అంగుష్ఠ రూపుడై యలరు దీవు !
ఆకాశ రంధ్ర మధ్యమమందు, నివసించి
మోక్షశోభను గల్గి మురిసె దీవు !
సత్త్వ రజస్తమోతత్త్వ శూన్యుడీవు !
తరియింప జేసెడి తజ్జుడీవు !

సీ॥ తత్త్వ మస్యాది లక్ష్మ్యుడై దనరెదీవు !
శ్రీ సుషున్నునాడిని జేరి చెలగు దీవు !
రామ ! రక్షింపు ! నీతాపతీ ! ముకుంద ! భ॥

సీ॥ అంజనాదేవి గర్భాబ్ధిబుట్టిన నాడె
ప్రభవించు భాస్కరు రక్తిగాంచి
పండచి భ్రమియించి పాటినావభాసః
భమునందు, రవి మ్రింగుతమిని ; ధైర్య
వంతుడ వోహనుమంత ! శ్రీరాముని
జేరి, సఖ్యముజేసి సీతవెనుక
దక్షిణాపథమేగి - దరియించి వార్ధి, లం
కనుజేరి, జానకి గాంచినావు

గీ॥ పిదప రావణు జేరి సంత్రీతితోడ
బుద్ధి జెప్పితి వార్య ! ప్రబుద్ధచరిత !
భక్త ! హనుమంత ! నీ సాటి వారు గలరె? భా॥ 127

సీ॥ సనకాది యోగుల శంకరబ్రహ్మల
మనములబొడమని మహితభక్తి
వల్లవీ జనముల యుల్లంబు లందు, జ
న్మించి, శ్రీ కృష్ణు నేవించినారు ;
జపతపోవ్రతదాన సత్కర్మముల చేతఁ
బొందంగ రానట్టి ముక్తిపథము
పూర్వ సంచిత భాగ్యమున గోపికాస్త్రిలు
సంపాదనముఁ జేయఁజాలినారు

సీ॥ జన్మమరణముల్ వారికి సమసె ; నిత్య
మోక్ష సౌఖ్యంబుఁబొందిరా ముదితల్లె
నట్టి సద్భక్తి నాకీముగ్ధ యవ్యయాత్మ ! భా॥ 128

సీ॥ విగ్రహారాధన వృథయంచుఁ బల్కిన
 వర మహాత్ముల రూప పటము లేల ?
 శిలలందు రూపములెక్కించి యందందు
 వానిఁ బ్రతిష్ఠించు పనులవేల ?
 మాన్యుల చిత్రముల్ మమతఁ గోరుటయేల ?
 మృతిగన్న బిడ్డలు స్మృతికి రాఁగ
 చిత్రాలలో వారి చెల్వులఁగాంచి యా
 నంద దుఃఖంబుల నందుటేల ?

సీ॥ మరణ మొందినవారి సమాధులేల ?
 విగ్రహధ్యానమందె, యావేశమంది
 నిన్నుఁగనుఁగొను భక్తుండు; నిర్మలాత్మ ! భ॥ 120

సీ॥ మానసంబున నిన్ను మనసం బొనర్చిన
 బ్రహ్మవిజ్ఞానంబుఁ బడయవచ్చు
 మనసంబులో నేకమార్గమే కనఁబడు
 రెండు పథంబు లందుండవెపుడు
 కాఁబట్టి నీరూపు కళల నెక్కువఁగాఁగ
 గాంచువారలకు సౌఖ్యంబు గల్గి
 చిత్తవిభ్రామము నశించి, నిష్ఠ జనించి
 నిశ్చలత్వంబును నియతిగల్గి

సీ॥ ధ్యానసిద్ధి ప్రాప్తించు ; సజ్జాన ముడుంగు
 మానసానందమబ్బు ; రమావినోద !
 నిత్యసంతోష ! పరిపూర్ణ ! నిగమవేద్య ! భ॥ 130

అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండంబు లందున

వస్తువు లేన్నేని వఱలుచుండు;

నానందకరమాచు నలరు వస్తువు లందుఁ

గొన్ని కాచంబడు గోమలముగ

సందు మహానందమైన పదార్థముల్

దృగ్గోచరంబగు దివ్యరీతి

మఱి యందు సుతత్త్వ మహిమజ్ఞాటుచుండు

వస్తువుల్ చూతుమా వస్తువులను

శ్రేష్ఠమైన పదార్థంబు శ్రీకరంబు

రూప రాహిత్యకరమునై, రోగరహిత

మై ప్రకాశించు నెది? యయ్యదియె నీవు ! భ॥ 131

సకల భూతము లందు - సంచారము నొసర్చి

యాత్మస్వరూపినై - యలరుచుంట

నెఱుంగక నాబోటు - లెలమి వహించుచు

నీకొక రూపు సాన్నిధ్యపఱచి

సన్నిహితుఁడైయుంచి - సరిగంచు వస్త్రముల్

ధరియింపజేసి, గంధంబలంది

బహువిధ పుష్పముల్ పత్రంబు లర్పించి

దీప దూపములు విధించి, నీవు

గుడంవలె నంచు నై వేద్యమిడుచుచిల్ల

లల్ల బొమ్మలతో నాడునట్లు దేవ !

ఆడుచున్నాము ; రక్షణ వేడినాము భ॥

సీ॥ నేత్రేంద్రియంబుల నినుఁ జూడఁగాలేము
 వాక్కుచే గ్రహియింప వలను పడదు
 ఇతరేంద్రియంబుల నెఱుంగ శక్యముగాదు
 తపసు సల్పంగ నాధ్యంబు కాదు
 కర్మచేయుటచేతఁ గనఁబడఁగా లేవు
 పూజలచే నిన్ను బొందరాదు
 మానస శుద్ధితో మననంబొనర్చిన
 విజ్ఞాన — దీపిక — వృద్ధిజెంది

గీ॥ నిన్నుఁ గాంచంగ వచ్చునో సన్నుతాంగ !
 కాన మానస శుద్ధినిఁ గల్గజేసి
 ధ్యాన సిద్ధిఁ బ్రసాదింపు ధన్యచరిత ! భ॥

133

సీ॥ రూపులేనట్టి నీరూపు దళావతా
 రములందు జూపిన ప్రభుఁడ వీవు
 శ్రీరామకృష్ణులు జీనసు కైస్తు, మ
 హమ్మదు మొదలు, మహాత్ములెల్ల
 నవతారముల నెత్తి యఖిల మానవులకుఁ
 బాడసూపి నీయాజ్ఞ బోధఁపించి
 మాయమైనారు సుమ్మా ! నిన్ను జ్ఞాపక
 ముంచి, ధ్యానింపగా నించుకేని

గీ॥ సిరమగు మనప్పు లేకున్కిఁ జిత్రములను
 వ్రాసి, విగ్రహంబులఁ జెక్కి భక్తితో, ను
 పాసనము జేయు చున్నాము ; పరమపురుష ! భ॥ 134

చిత్రై క్యమును జెంది శ్రీవిలాసుని నిన్ను
మానసంబున గాంచు మనుజుఁ జొక్క
యాకారమును జూచి యాచందమును జెంది
ధన్యత నొంది ప్రార్థన మొనర్చు
గాక - నాయాకృతి పోకడల్ విశ్వాస
మేమతములలో నడెట్లు లున్న
నట్టి రూపంబుల నెట్లనఁ గనఁబడు
చుండు వాతని కీచ్చు చుండు నదియె

శాంతి ; భక్తుని కదియె - విశ్రాంతి దేవ !
చిన్మయానంద మదియె - లక్ష్మీవినోద !
శ్రీ శుభాకార ! గుణనిధీ ! శ్రీనివాస ! భ॥ 135

క్రీస్తు హింసను జేయ స్వస్తి వాచకమేమి
పల్కుఁగా లేదు సంబరముతోడ
రక్తపానమున కానక్తిఁ జెందఁగ లేదు
మహ్మదు తానేమి మమతతోడ
ప్రాణంబుల బలిని వాంఛించఁగా లేదు
గురువు ' నానక్కు ' బల్కూర్చితోడ
ఇతర మతముల హింసంప వలెనంచు
శ్రీకృష్ణుడేమియుఁ జెప్పలేదు

బుద్ధదేవుఁ డహింసకై పోరునలిపె ;
వరమహాత్ముండు వ్రేమకై పాణిమిడియె
వీర మేల్బుంతిగాఁ గొన్న వారె బుధులు, భ॥ 136

సీ॥ గుడుల గోపురములఁ గూల్చిన మాత్రాన
మహ్మదు మతము సమ్మోచ్యమగునె ?
ఆ మశీదుల నెల్ల నడుగంటఁ జేసిన
హిందూమతము వృద్ధిఁ జెందఁగలదె ?
'గ్రంథసాహేబు'ను కాల్వెట్టి రాచిన
శిక్కుల మతము నశింపఁగలదె ?
'బైబులు' గ్రంథంబు వహ్నిలో వేసిన
క్రీస్తుత్త్వం బేమి క్రిందు వడునె ?

గీ॥ అన్ని మతముల సారాంశమరయ నొకటె
సత్య ధర్మ మహింస లెచ్చటను గలవు ;
దీని నెఱుఁగు జ్ఞానంబమ్ము దేవదేవ ! భ॥

137

సీ॥ హిందూ ముసల్మాను లందు సోదరిభావ
మేల నశించెనో యెఱుఁగరాదు
రామభజన నేయఁగా మసీదులలోని
'అల్లాకు' కోప మంచనఁగరాదు
రామాలయములో 'ఖురాను' కీర్తింపఁగా
జానకీపతి కోపజాడ్యుఁ డగునె ?
'రాంరహీంపక్' అని రక్తితో బోధించె
నాఁడు కబీరు సుజ్ఞాన మలర

గీ॥ లోకులకు మతమాధ్యంబు ప్రాణి, చెప్ప
రాని, యూహింపఁగరాని ప్రాణిహింస
లేల దిక్కులలో విజృంభింపవలయు ? భ॥

138

రెండు యుద్ధంబులు మండించె మంటలు,
 గోట్లకొలదిప్రజల్ గూలినారు
 నెత్తులెటులు బాతె; నేల మట్టబాయె
 దివ్యసాధములెల్ల దీనగతిని
 గొప్ప మేధాశక్తిఁ గొమరొప్పు ప్రాజ్ఞులు
 దివిజేరి రక్కటా! తెల్వితేట
 లొప్పారి యభివృద్ధి నొందెడి శిశువులు
 నాశనంబైరి; పేరాశ హెచ్చె

మూడవ రణంబునేయఁగా మూఢులను
 యత్న మొనరించు చుండు; దేవాది దేవ!
 శాంతిగల్పించి ప్రజల రక్షణ మొనర్చు; భ॥ 130

శాస్త్రవిజ్ఞానంబు సర్వతో ముఖముగా
 నభివృద్ధిజెందె; సత్యంత నిశిత
 మారణాయుధములు మరుజకోటిని జంప
 గాఁ బొడసూపె; లక్షలకొలంది
 'ఆటముబాంబు' హాహాకారములఁ గూర్చె
 'రేడియో యాక్ట్రిప్' వేడి వేడి
 మంటలగ్రక్కుచు మండంగ జొచ్చె; ని
 దేమి చోద్యమొ? మూల మెటుంగరాదు

శాస్త్ర విజ్ఞాన సంపద సకల జరుల
 కియ్యవలెగాక సౌఖ్యంబు, లిచ్చకొలది
 రక్తపానంబు గోరునే? ప్రభువర్యో! భ॥ 140

సీ॥ అమెరికాఁ దలదన్న సట్టి యాటముబాంబు
 లభివృద్ధిఁ జేయ, రహ్యతలంచె ;
 రహ్యను మించెడి ప్రజ్వలాయుధముల
 నమెరికా చేయించె నాత్మశక్తి,
 రాజ్యాభిలాషులై రాజు లన్యోన్య, వై
 రముల మత్తిలి - సంగ్రామవాంఛ
 శాంతి దేశములను స్వార్థ లాభములకై
 తమవెంట నీడుచు ధాత్రిన్ల

గీ॥ సరక లోకంబుగా మార్చుబరగినారు ;
 ఇట్టి దుష్టుల కిప్పించి గట్టిశిక్ష
 శాంతిఁ కల్పింపుమో జగజ్జయక నీవు ! భ॥

141

సీ॥ ‘బాలచంద్రుడ’ను నుపగ్రహమొక్కండు
 నిర్మించె ‘రవ్య’ ధీ - నియతి తోడ
 రోదసీ కుహరంబులోఁ దిరుగాడి, భూ
 గోళంబు చుట్టాడె కుతుకమలర
 గ్రహమందు నొకశునకంబుఁబరీక్షకై
 బెట్టిరి ; రేడియో సెట్టు లూహ
 కందంగ రానట్టి యద్భుత యంత్రంబు
 లందమర్చిరి ; వార్తలందునుండి

గీ॥ భూమికే తెంచె ; రవ్యన్ల బుద్ధి బలము
 శక్తియుక్తుల కారణ శక్తివీవే !
 శక్తులకు పరాశక్తివి ; జలజనయన ! భ॥

142

సీ చంద్రగోళముఁజేరఁ బాలెడి కాకట్టు
నిర్మించినారలు, నిమిషమునకు
మూడువందలమైళ్లు, వేడుకగా, రోద
నీ కుహరపథంబుఁ జీల్చివెళ్ళి
కొన్నిగంటలలో, నిగూఢప్రదేశముల్
దాటుచుఁ దుదకుఁ జంద్రమునిజేర
నమెరికా రష్యన్లు లగచాట్లబడుచుందు
రొక్కరి మించంగ నొక్కరుఁడు ;

సీ ఇట్టి విజాన జ్యోతి వాఁడెట్లు గాంచి
నారు ? నీయొక్క దయలే నాథ ! జ్ఞాన
మభ్యుదయ మార్గములఁబోవు నట్లొనర్పు ; భ॥ 143

సీ॥ స్వేచ్ఛావిహారులై ప్రచ్ఛన్నకాపట్య
బుద్ధులై విహరింపఁబూనువారు
స్వారాభిలాషులై సంపద లాఁకింప
నెన్నేనియుఁ గుయుక్తు లెన్నవారు
మతమాధ్యమున మున్గి మర్యాదఁ బోనాడి
చెనఁటి కార్యంబులఁ జేయువారు
నా స్తికత్వపు బుద్ధి నాట్యంబు దొక్కగా
ధర్మంబు కాలక్షుఁ దలచువారు

సీ॥ లెక్కకును మించియున్నారు ; కుక్కలట్లు
కాలులాడుచు నున్నారు కబళములకు
కడుపు కొఱకింత శ్రమలేల కమలనయన ! భ॥ 144

సీ॥ సైన్య విజ్ఞాన శాస్త్రము నేర్చి లోకులు
మించు కీర్తిని వహించుటెల్ల
నాకాశమున నడయాడు విమానముల్
వివిధరీతులఁ జేసి వెలయుటెల్ల
సంద్రగబులందు వే సంచారముల నల్పు
స్త్రీమర్ల నెన్నొ సృష్టించుటెల్ల
భూమిపై బరువెత్తు మోటార్ల రైళ్ళను
వేవిధంబుల గనిపెట్టుటెల్ల

గీ॥ తుతివార్తలు తెలిఫోను వింతలన్ని
రేడియో శబ్ద విధము దెలియుటలెల్ల
మహితమైట్టి నీయొక్క మహిమ కాదె ! భ॥ 145

సీ॥ టకటక పరువెత్తు టాంకుల నిర్మించి
భీకర దనుజులై వెలసి నారు
వైరివీరులఁ జంప బాంబుల నిర్మించి
మృత్యుదేవతనైన మించినారు
ఆకసంపు గొడుగు తోడలతో డిగ్గి
గంధర్వులను మించి క్రాలినారు
అంబుదంబుల నెత్తిపై నాడెడి విమాన
తతులచే సురలఁ గాల్చునీనారు

గీ॥ ఔర ! మనుజులు కలియుగమందు నీదు
మహిమచే బుద్ధిబలమున మహితకీర్తిఁ
జెందుచున్నారు ; దీనివిశేషమేమొ ? భ॥

జర్మనీ హిట్లరు సాహస కృత్యముల్
భూమండలంబేలు పొలుపుఁ గనెనె ?
చర్చిలు ధీర విచార విజానంబు
రాజ్యంబు రక్షించి రక్షింఁగొనెనె ?
మసులోని ధీయుక్తి మానిత భుజశక్తి
శాస్త్రవ వ్యూహంబుఁ జంపఁగనెనె ?
ఘోర రజాకార్ల క్రూరకృత్యంబులు
సఫలమగుచు, సంతసంబు గనెనె ?

గీ॥ ఓ ! దయామయ ! నీదయ యొకటి లేక
యున్న నేకార్యములు గావు ; తిన్ననై స
కార్యముల సాధనమునేయు కర్తవీవె ! భ॥

147

సీ॥ మారణయంత్ర నిర్మాణముల్ సలుపుట
నరజాతి నిర్మూలనంబు కొఱకె
చిచ్చుబాంబులు వేడిచే వెల్లుటెల్ల, న
గర పట్టణ ధ్వంసకాండ కొఱకె
విషవాయు వితతిని విడుచుటెల్లను భూత
గణములఁ జంపఁగాఁ గడఁగు కొఱకె
పదివేల మైళ్ళతోఁ బరుగెత్తెడి విమాన
తతుల నిర్మించుట మృతులకొఱకె

గీ॥ కాని మఱియొండు జగతిలోఁ గానరాదు
సర్వసోదర భావ వై శాల్య మబ్బి
సౌఖ్యమియని శాస్త్రజ్ఞానమేల ! భ॥

148

సీ॥ దేహంబు రక్షింపఁ దినుటయో ? లేకున్నఁ
 గుడువఁగా జన్మంబుఁ బడసి నామొ ?
 జన్మకారణ మేమొ ? జపని గర్భము నుండి
 జారినదాదిగా నకల జనుట
 ప్రొద్దస్తనూనంబుఁ బొరుగువారలఁ జేరి
 నీచసేవలఁ జేసి, నిర్మలంబు
 లైన భావంబుల నడుగంటఁదొక్కి, స్వో
 దర పోషణములకే తల్లడిల్లి

గీ॥ బ్రదుకు కాలంబు నంతయు వ్యర్థఁజేసె
 నిన్నెఱిగి ధ్యాన మొనరించు తెన్నుండింక ?
 చిన్మయానంద ! గోవింద ! శ్రీ రమేశ ! భ॥ 149

సీ॥ ఆటము బాంబుల పాటవంబుల, పరీ
 ష్టలటంచు రష్ట్రను కడలు లందు
 ద్వీపంబులనేరి, వెలిగించు చున్నారు
 హైద్రాబాద్ బాంబులహ్వరై ! వారి
 మించఁగా, సమెరికా మేళవించెను ; విష
 పూరితంబయి, వాయువులు, ప్రపంచ
 మును, ఘోషపెట్టెను ; భూభాగమును, మృత్యు
 ధూళి నిండెను ; కటా ! తోరమైన

గీ వింత వింత రోగంబులు వెలయఁజొచ్చె ;
 నిట్టి మృత్యు విజ్ఞానంబు మట్టుబెట్టి
 లోక కల్యాణ మొనఁగుమా లోకనాథ ! భ॥ 150

క లి కా ల ము

సీ॥ అల “కలఁ పంచ సహస్రాణి - జాయతే
వర్ణసంకరమ” ను బల్కిమాట
వ్యాసమహాముని వాక్రుచ్చె నారీతి
నేను సంకరవర్ణ నియతి కలె
బ్రాహ్మణ ఊత్రియ వై శ్యశూద్రుల లోన
సంతర్ద్వివాహంబు లగుచునుండె
మతకుల భేదముల్ మాయంగ జొచ్చె, మా
దిగ సహపంక్తులు తీనమయ్యె

గీ॥ తురక కైస్తవ జాతులతోఁ గరగ్ర
హణము లయ్యెను ; కలికాలమార ! చిత్ర
చిత్ర మార్పులు సంభవించెను ; ముకుంద ! భ॥ 151

సీ॥ తండ్రి బ్రాహ్మణుడాయెఁ దల్లిబోగము దాయె
పుట్టిన బిడ్డలకెట్టి కులమొ ?
తనయుండు ‘కమ్మ’ యాతని తన్వి జంగము
రాలు ; పిల్లల కులమేల బలుక ?
తనయ, వై శ్యకులమాతన్వి యాంగ్లేయుఁ
గూడగాఁ గల్గెడి కులమదెద్ది ?
గొల్లలు దురకలగూడిన కులమెద్ది ?
నాకిమంగలి బిడ్డ జాతియెద్ది ?

గీ॥ పురుషజాతి, స్త్రీ జాతి, యీభువిని రెండు
కలవు ; కులమతభేదముల్ దలపరాదు
కట కటా ! చిత్ర మీ కలికాలమహిమ ! భ॥ 152

సీ॥ ఇరువదైదును, ముప్పదేడుల మించిన
 గబ్బిగుబ్బలవారు గలరు ; పెండ్లి
 కాని వారింటింట గన్నవారెటు నిద్ర
 బోవుచు నున్నారో ? పూవుబోండ్ల
 కేమి ? స్వతంత్రులై కామితాభీష్టముల్
 నెరవేర్చు కొందురు సీత దప్పి
 శారదా చట్టంబు సర్వ సంకటమాయె
 బాల్యవివాహముల్ వదలిపోయె

గీ॥ ప్రౌఢ వైవాహికంబులు పరుగులెత్తె
 'రెంటిక్ జెడ్డరేవడై' గృహిణియేడై ;
 కటకటా ! చిత్రమీ కలికాలమహిమ ! భ॥ 153

సీ॥ ఒకనికి మోమిచ్చి, యొకనికి మససిచ్చి
 మఱియొక్క మగనికి మాట యిచ్చి
 వేటొక్క విటకాని వెలది తాబొందుచు
 మగని ప్రక్కన మటుమాయజేరు ;
 సనాదిగా, నెఱజాణగా, విటకెత్తె
 గా, సటియించుచు కాలియొకతె
 సినిమాలలోజేరి, చెలువుకాండ్రను గూడి
 తాబతివోలయన దసరు నొకతె ;

గీ॥ ధనమె దైవంబు, దాని సాధనము కొఱకు
 మదవతులు హీనకృత్యముల్ మాసలేరు ;
 కటకటా ! చిత్రమీ కలికాలమహిమ ! భ॥ 154

ముండమోపులు నేడు ముత్తైదులైరి, సఁ
సారులే లంజలై నారు ధరణి
సంకర జాతి సంసారముల్ వృద్ధియై
స్వచ్ఛజాతులు బాడువాతే నేడు
పసపు కుంకుమఁ బెట్టు పడతులు కఱవైరి
సోని - ఫేసు పొడర్ల పోకుపెచ్చె
హరికథల్ వినువార లనుమానమైనారు
సినిమాల మోజులు ఘుసము లాయె

కాఫి పలుమాలు గోలుతు కలిని మించె
పుష్టిగా భుజించెడి పాలుపుండతిగె
కటకటా ! చిత్రమీ కలికాల మహిమ ! భ॥ 155

వ్యభిచారములు సేయు టాచార విధులాయె
నేలపై క్రాపులు (crops) నెత్తికెక్క ;
' నేవికట్ ' తాగుతు - నిత్యాగ్నిహోమంబు
ప్రియమైన జపము ' కాఫీ ' జపంబు
నెపము లేన్నుట నిత్య తపమాయె సతతంబు
రాగంబుతో నుంట యోగమాయె
ఇంటింట రేడియో జంటలు బాడుతు
పారాయణము లాయె ప్రతిదినంబు

దుష్ట పశు కేటక్రిముల్ తోరమాయె
శిష్ట పశుపక్షి జాతులు నష్ట మాయె
కటకటా ! చిత్ర మీ కలికాల మహిమ ! భ॥ 156

సీ॥ అమ్మ విషంబాయె - నాలు బెల్లంబాయె
 చానమాటలు, కండచక్కెరాయె
 సన్నిసాక్షిగఁ గొన్న - యాలు జేదాయె, లం
 జల కాపురంబులు పాలుపుగాంచె
 నన్నదమ్ములు విషంబైరి; బావమఱచు
 లనుచు బంధువులైరి యకట! అక్క
 చెల్లెండ్రు పెరవారు - చేజియ నొదరి
 మణులెల్లఁ దనవారు; మంచెరముచ

దై నతారాధనము చేయు తల్లిదండ్రులు, కూలి
 బాపనయ్య; చెప్పుచేమి పాపమెచ్చె;
 కటకట! చిత్రమీ కలికాల మహిమ! భ॥ 157

సీ॥ అడుబిడ్డల కిచ్చినట్టి భూముల, కాశ
 పడునట్టి దుర్మార్గ పరులుగలరు
 తాత తండ్రుల యాస్తిఁ దామారగించుచు
 పితరుల మఱచు, దుర్మతులు గలరు
 కన్నతల్లిని యప్ప కమ్మబులకొబెట్టు
 రాక్షసాధములు, బుత్రకులు గలరు
 అత్తసేవలఁగొని - యా మీద యత్తల
 శుశ్రూష సలుపని స్నుషలు గలరు

గీ॥ తండ్రులను, తిట్టికొట్టెడు తనయు లుండ్రు
 తనయులను, హింసపెట్టెడు తండ్రు లుండ్రు
 యిట్టి దుష్టుల శిక్షింపు గట్టిగా భ॥ 158

ముదముగా వెలయు, త్రిమూర్తుల విడనాడి
 వారి భార్యల గౌరవంబు మఱచి
 నరసింహ, వామన, నారాయణాది, ద
 శావతారంబుల, సేవ మాని
 ' మల్లమ్మ ' ' ఎల్లమ్మ ' - ' మారెమ్మ ' ' కొల్లాపు
 రమ్మ ' ల, సేవించి రక్తితోడ
 ' శాకినీ ' భూత, పిశాచాలఁ బ్రేమించి
 వక్రరీతుల వాని వశమొందు

కొంచు, హీనవశా కృత్యంబు లంచితమునఁ
 జేసి పాపముల దీయు కుత్సితులు గలిసి
 బెక్కురుండు ; వీరల కిమ్ము పెద్దశీత భ॥ 159

చేయెత్తి దానంబుఁ జేయనేరని లోభి
 పంచలఁ జేరంగఁ బనిచి నావు
 కాసు కాసుకు వడ్డికాసులఁ గూర్చు, ని
 ర్దయునిఁ జేరుమటంచుఁ దఱిమినావు
 అన్యాయ మొనరించు వ్యాపారి బోహణ
 మందుండఁ బొమ్మంచు నంపినావు
 కలట, తక్కుర, నీచకులుల, నభర్మ ప్ర
 వర్తనలఁ దగిలి వాసమొనర

సలుపు మంచు లక్ష్మీనిఁబంపి సరసిజాతు !
 రిక్త వక్షస్థలమ్ము నీ భక్తులకును
 కాళ్ళపెట్టితి నది కలికాలనుహిమ ! భ॥ 160

సీ॥ కళగఁ గన్నలులేక - వినఁగ పేరులులేక
 నడయాడఁగాఁగల్గు తడబడఁగ
 నోబమాబలురాక - నుడి తొట్టుపాటులై
 తలపులు రాక మాంద్యంబుగ్రమ్మ
 “ హదేవ ! హ శ్రీ మహాదేవ ! యమరాజ !
 మిత్తి దైవంబ ! మమ్మెత్తికొమ్ము
 ప్రదుకు వల ” దటంచు బలవించు ముసలుల
 వీడి, బాలులఁజౌగ నెలమల, యవ

గీ॥ కలను కొనిపోవు చున్నాడు క్రూరయముఁడు
 కలియుగము ; దేవతల బుద్ధి కలవరంబు ;
 వారి బుద్ధుల మాపువేవరుహాక్ష ! భ॥ 161

సీ॥ తినగ బిడ్డలులేరు - తినలేడు దానేమి
 దానధర్మము నల్పు తలపు లేదు
 ధనము గూడఁగఁబెట్టి - తన్నిసెందులెకాని
 తీర్థయాత్రలు సేయు తెల్విలేదు
 పరభాగ్యములఁగాంచి, పరుల యున్నతిఁ గాంచి
 క్రుక్కి వాపోవురు కుంది కుంది
 తనకీర్తి, తనమూర్తి, తనవై భవంబుల
 స్తుతియించు కొనుచుండు సతము, మూర్ఖ

గీ॥ జనుఁడు ; మర్యాద తెలియజే జగములోనఁ
 గన్నగానడు ; శ్రీవతీ ! కమలనయన !
 కటకటా ! చిత్రమీ కలికాల మహిమ ! భ॥ 162

సత్కార్య మొకటైన, సల్పనోపరు గాని
పరులు జేయగ బాధ పడుచు నుండ్రు
ఉపకారములు నేయ నుత్సహింపరు గాని
యపకారములు నేయ నభిలషింతు
కొఁడెముల్ సెప్పుచు గుట్రనేతురు గాని
ఇంపుసాంపలర - భాషింప కుందు
పరనింద లొనరింప బాల్చుచుదురు గాని
తమతప్పు లొకటైన దలంపకుందు

మూర్ఖ జనములు ; ఏమిలు మూఢజనులొ ?
మందమతులొ ? యజ్ఞానులొ ? మాఢవా ! ము
కుంద ! తిద్ది తీర్పుము ఏమి ముందరాంగ ! భా 163

జలతారు దుప్పట్లు శాలువ లానాడు
నిక్కర్ల బనియన్ల నీటు నేడు
పాలుపారు బంగారు భూషణంబులు నాడు
పోకుగాగ, గిలీటు సొమ్ము నేడు
పసమించు మైనిండు - పట్టు చీరలునాడు
యింపు సొంపారు వాయిల్పు నేడు
రాగా మీఱెడు, హరిద్రాకుంకుమల్ నాడు
టకటాంకు కేసు పొడర్లు నేడు

టూతుపేన్లులు, ఫ్రెంచి కట్టులును, నిత్య
విధులు నేడాయె ; సొరార ! వింతలెన్న
కలిసింబుట్టు వర్ణింప నలవికాదు ! భా 164

సీ॥ పాటఁతో, యోక్తితో మోటుదోలుట నాడు
 తండ్రిలు లేని కలెంటు నేడు
 ముదవించుచుట్టి యా, ముదపు దీపము నాడు
 బక్క, టిక్కలు - 'యెల్లెక్కెక్క' నేడు
 లీలగా నాడెడు - తోలుబొమ్మలు నాడు
 కీలు లేకట్టి, టాకీలు నేడు
 పదునాడు నేర్లు - రూపాయ కచ్చిరి నాడు
 రూపాయ కొక నేరు రూఫినేడు

దార భర్తలు లానాడు తనివిగాగ
 చిచ్చుమేలేడు - పిల్లికఁ బెట్టనేడు
 కలియుగములోన, నెట్టిమార్గులు ఘట్టె : భ॥ 165

సీ॥ అర్థసేవాహార - మరుదారగా నాడు
 అర్థపావాహార మయ్యేనేడు
 పంచ భక్ష్యములతోఁ బరమాన్న మానాడు
 వేలిపోయెడి, చపాతీలు నేడు
 పిడ్డు బట్టెలపాల - జగిచిగి యానాడు
 పస తొఱుగిన నీళ్ళపాలు నేడు
 ఘనమైన వెన్న కాచిననెయ్యి - అనాడు
 వాంఛిత మైన, వార్తాలు నేడు

సీ॥ ఇట్టి యాహారమును దిశ నిచ్చగించు
 పౌజల కాయురారోగ్య సంపదలు భువి
 కలు నేరీతి నీ కలికాలమందు ? భ॥

పంజిత సభల కావ్యనించి, కవుల, స
 త్కారంబు జేయని కలుష మతులు
 వై వాహికాది శుభ కలాపములకు, ర
 మ్మని, యవమానించు మందమతులు
 సభలలోఁ గొండటి సంభావన మొనర్చి
 యిరులఁ దలచని హీనమతులు
 కానుకుఁ గొఱగాని కవితల మెచ్చి, యి
 ట్టార్థంబు లొసఁగెడు వ్యర్థమతులు
 స్తోత్రమొనరించి, తమునదా జుట్టి తీరుగు
 వారి కపటంబు లెఱుంగని వారె కలిసి
 పెక్కురుందు; వీరల కనువిప్పుమయ్య! భ॥

167

ఆత్మవిచారము

గర్భసమై, జీవకణము వికాసించి
 శిశువుగా జెన్నొంది చేవగల్గి
 క్రమముగా మాసముల్ గడవఁగా నంగాంగ
 వితరణంబుల, నభివృద్ధిబొంది
 తన్ను మోయుచున్న తల్లి కాయాసంబుఁ
 గల్గించి, పెఱుగుచు గర్భమందు
 నరక వేదన లంది - 'నాథ ! శ్రీనాథ ! జ
 న్మము, మఱి నాకేల ? మాయలోన

ముంచ వలన 'దంచు శిశు వ్రదంచితముగ
 పలవరించు; గర్భఫలమువల్ల జన్మ
 కలుగుఁ దప్పింప సాధ్యమే ? కమలనయన ! భ॥

168

సీ॥ తల్లిగర్భమునునుండ్లవృద్ధిని పొంది
 నెడలి రానేల ? తా నెడలివచ్చి
 పూరాయురారోగ్యములం బొంది యుండక
 శై శవంబున, రోగనమితిఁ జిక్కి-
 పారలగానేల ? పొంపు కృతించి, తలెదండ్రు
 లకు దుఃఖమెడనేల ? లలితమైన
 యవయవ విస్ఫూర్తి నందక మూగలై
 కంటి గ్రుడ్లు లగుచుం గుండనేల ?

సీ॥ మీర కంతకు మూలమో దేవ దేవ !
 కిర్కఫలమును వచియింత్రుగాని, మొదటి
 పుట్టువున కేమి కర్కమో బోధపడదు ; భ॥ 169

సీ॥ అఖిలాండ, పిండ బ్రహ్మాండంబు లోపల
 జీవు లనంతమై చెలరేగుచుండె
 భూమిపై నెన్నియో ? భూగర్భమున నెన్ని ?
 ఇలము లందెన్నియో నలఁచలేము
 అకాశమన నెన్ని ? అంతరాళంబున
 నున్నవెన్నియో ? గాలి నున్న నెన్ని ?
 కంటికిఁగనరాకం గదలెడి నెన్నియో
 చెట్లలో నసియుండు వీవులెన్ని ?

సీ॥ పూలలోఁ బండ్లలో నుండు పురువులెన్ని ?
 రక్తమాంస, మలంబులం బ్రాణులెన్ని ?
 పీడికా గర్భఫలమున్న ? వేదవేద్య ! భ॥ 170

జీవుడనాదియై చెలగుచుండు సతంబు

నాశనమా జీవునకు హంశక్కి

జీరమా చేలముల్ బూర్ణంబుగా విడి

క్రొత్త బట్టలు గట్టుకొన్న రీతి

పూర్వదేహంబును బోనాడి జీవుండు

శిశుదేహమును క్రొత్త చేలమందె

కట్టి దేహంబుల నెన్నింటిగొనినాడో ?

యెన్ని వీడినవాడో ? యెఱుంగలేడు

పూర్వజన్మంబు లెన్నియో ? ముందికెన్ని

జన్మములు గల్గ నున్నవో జలజనయన !

సీమనూయలఁ దెలియగా నేరఁడెవరు ? భా॥

171

నవరంధ్రముల కొంప - నట్టెటిలో గంప

మున్నలఁబెట్టెడి ముప్పకంప

ఎముకల గూడు, మాంసముల వీడు, ముఱికి

కాడు, సంకటముల పాడు నాడు

మర్వాసనల వత్తి, తోలురక్తపు తిత్తి

మిత్తి దహించెడి మేలిప్రత్తి

మలమూత్రముల కీక్కి, మాటల పెనుభక్కి

కఱకు పల్కుల కీక్కి - మొఱుగుకుక్క

దేహ మీనోహమునఁబడి తెలివి లేక

సహజంచక, జివి తా నెడుములుండు

వక్రమార్గంబు మాన్పవే - వనరుహాత్ ! భా॥

172

సీ॥ 'కవులార ! పాండిత్య ఘనులార ! ప్రజలార !
 మొద్దు నిద్దురలేల ? ముదముతోడ
 లెండు ; ప్రార్థన జేసికొండు ; కవనమల్లి
 దేవుని పొగమడి దివ్యముగను
 పాటల బాడుకీ ; పాడు సంసార, తా
 చిత్రయంబులు ముంచు బడతులార !
 ఆరుణోదయాత్పూర్వ - మరుదుగా లెండు, మా
 నసము, స్వచ్ఛముగాగఁ బొసఁగియుండు

సీ॥ దేవ దేవు నామంబు జింతింపు' డంచుఁ
 గూయు చుండుఁ గాలజాని ; మాయనిద్ర
 విడఁజాలము ; గనువిప్పవే మహత్మ ! భ॥ 173

సీ॥ తలిదండ్రులను, మమత్సంబుతోఁ బెంచిన
 పితరుల ఋణముల వీగుటెట్లా ?
 నవమాసములు మోసి, జవన త్వముల రోసి
 కన్న, తల్లుల యప్పు గడచుటెట్లా ?
 పద్యయు, బుద్ధి, వివేకంబు లొసఁగిన
 తండ్రిల ఋణభార తప్పుటెట్లా ?
 జ్ఞానోపదేశంబు గడఁగి చేసినయట్ల
 గురువుల ఋణభార మరుగుటెట్లా ?

గీ॥ పెండ్లియాడిన నెలఁదులఁ బ్రీతిఁబొంది
 సౌఖ్యమందిన ఋణములు నమయుటెట్లా ?
 నీ ఋణము దీర్చు తెరువేనా ? నీరజాక్ష ! భ॥ 174

పులి చర్మ మమ్ముడు వోవు నూర్లకుపైన
 సరచర్మ మమ్ముగా ధరలు లేవు
 ఏను దంతంబుల కత్తురు ధనరాశి
 మనుజు దంతంబులు బనికీరావు
 కేక పింఛాళ్లులు - రూకలొసంగును
 సరుని చర్మాళ్లులు నాశములు
 పక్షి ఈకలను, ద్రవ్యంబిచ్చి కొందురు
 మనుజు కేశంబు లమంగళములు

మరణ మొందిన తర్వాత మానవులను
 గాంచు వారలు లేరు ; ధీ కలిమియున్న
 కాలమున నిన్ను జింతింతు కమలనాభ ! భా 175

ఎంతకామమొ ? భార్యకొంత దూరంబైన
 జీవి, యల్లాడు జింతజేసి
 ఎంత కూర్మియొ ? పుత్రు లింత దూరంబైన
 ప్రాణి, చింతించును రక్తిజేసి
 ఎంత ప్రేమమొ ? పుత్రి కాంతు నింటికి నేగ
 మనసు కుందుచు నుండు మమతజేసి
 ఎంత మోహంబొ ? తన్నెత్తిపెంచినవారు
 తనువీడ నాత్మకాడల్లడిల్లు

నతుల, సంసార తాపత్రయంబుజెంచి
 మోహ నిభ్రాంతి మాయలో ముంచివేసి
 నావు ; దరిజేర్చగల్గెడి నావ వీవె ! భా 176

సీ॥ శాల్యమందాటలఁ బాటలలోఁ గాల
ము గడచి పోవును ముదముతోడ
కొమార ప్రాయంబు గడచు, విద్యాబుద్ధి
వాక్స్పృశిమ గడింప వసుధయందు
యశావ్వన ప్రియంబు - జన్మన స్త్రీల, కే
ళీ విలాసములతో, లీలగడచు
వార్ధక్యదశలోన వణకు సంగంగంబు
లేకార్యమొనరింప నిచ్చలేక

సీ॥ నాయువు సగంబు నిద్రలో వ్యర్థమగును
రోగములఁ గొంత ; చింతలలోనఁ గొంత
కడచు ; నినుఁ జింతసేయఁగాఁగలమేది ? భ॥ 177

సీ॥ పత్నీలు, బిడ్డలు, బతులు, గృహాలు, ఋ
ణానుబంధము లవశ్యంబు వీని
ననుభవింపగవలె - చడ్డు సెప్పగరాదు
తండ్రి ఋణము దీర్ప తనయుఁడుండు
తనయునికి, ఋణంబు - తండ్రి తా నుండినఁ
దివిరి యా ఋణమును దీర్పవలయు
ఋణములలోఁ బుట్టి, ఋణములఁ దీర్పకఁ
జచ్చి, పుట్టుచు జీవి జన్మమెత్తి

సీ॥ ఇట్టి జన్మంబు లెన్నింటఁ బుట్టవలెనొ ?
జీవికెన్నండు మోక్షమో జెప్పరాదు
చచ్చి పుట్టెడు బ్రజకు మోక్షంబుగలదె ? భ॥ 178

కాశికాపురనాథుఁ గాంచు భాగ్యములేదు
 రానేశ్వరము జూచు వ్రతములేదు
 పండరీ నాథుని పాదసేవ లేదు
 ఉడిపి కృష్ణుని సేవలడుగలేదు
 గోక్త్ర గయలను కోరిచూడగలేదు
 పక్షి తీర్థంబు - సేవనము లేదు
 భద్రాద్రి శ్రీరామ భద్రుఁ జూడగ లేదు
 మర్దినాథుని సేవ జరుగలేదు

కాలమెల్ల సంసార వికార మోహ
 వార్ధిలో ముని కడచె ; శ్రీ వాసుదేవ !
 ఎట్లు దరియింపఁ జేసెదో యింకనన్న ! భ॥

179

పూరీ జగన్నాథుఁ బొలుపార సేవింప
 గంగలో స్నానమాడంగలేదు
 బదరినాథుని గాంచు భాగ్యమాలేదు, ద్రా
 యోరామ మెన్నండు గాంచలేదు
 కంచి కామాక్షిని కలలోన జూడను
 మధుర మీనాక్షిని మఱచినాను
 శ్రీ యహోబల నారసింహునిఁ గాంచను
 తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని గాన

మల్లికార్జుని నెన్నడో మఱచినాను
 కాలమెల్ల, సంసార వికార మోహ
 వార్ధిలో ముని కడచె ; దేవా ! జోహారు ! భ॥ 180

సీ॥ సకాదశీ వ్రతంబెన్నఁపంజగ లేదు
 శివరాత్రి నావవాస నేవలేదు
 వౌశములు భక్తి నల్పగలేదు ; దేవ
 బులకేగి చేసిన పూజలేదు
 వేదవిప్రుల పూజ వెదకచేయగలేదు
 గోదేవ అష్టదు కూడలేదు
 కన్నదాసులు నేయ కరుకూలమా లేదు
 భగదార విష్ణు విత్తంబులేదు

సీ॥ విద్యనొక్కటి వెలకునై విక్రయించి
 నాశ ; పంచార యాత్రకై నాగశయన !
 పాపమో ? పుణ్యము ? యెఱుంగ పంకజాక్ష ! భా॥ 181

సీ॥ సంధ్య వార్చుటలేదు - జపతపంబులు లేవు
 మాధ్యాహ్నికపు మాట మఱచి పోయె
 దేవతార్చనలేదు - జవత్పత్తియులేదు
 దానధర్మంబుల దలచలేదు
 అకేఘుల కభ్యాగితాది సాధులసేవ
 నల్పగా యోగ్యుల జాలలేదు
 తీరాటనములేదు తెల్లకావ్యభోవ
 సామర్థ్యమా లేదు - పరసిజాక్ష !

సీ॥ పాడు సంసారమనెడి కూపమున ముని
 కన్నుగానక యల్లాడు మర్చివాడు
 కరివిజేర్చి రక్షింపు మాధవ ! ముకుంద ! భా॥ 182

సీ॥ ప్రాద్ధ సమానంబు సుద్దులతోవెల్లెఁ
గడువుకై తంటాలు బడగవలసె ;
ఉద్యోగ మొనరింపకున్న , భుక్తికలేదు
భుక్తియాలోచనాసక్తిహెచ్చె
సంతతి బలగ విచారంబు హెచ్చె ; స
తీసుత వ్యామోహ తీవ్రతయును
మోహయె ; భక్తితో నిండు మనస్సున
నినుఁ బ్రార్థనము నేయు నిష్ఫలేదు

గీ॥ ఎప్పుడో ? యేమొ సేమోది యిచ్చుకొలది
పద్యములవ్రాసి పిచ్చిగాఁ బాడుకొందు
భావమెఱిగి, రక్షింపవే భక్తవరద , భ॥

183

సీ॥ అధ్యాపకుడయి, విద్యార్థి సంతతికెల్ల
ముప్పదేండ్లుగ విద్యముదముతోడ
నా నేర్పు కొలది, మన్ననతోడ నేర్పితఁ
బొట్టకై కూలిని బొంది ; యాలు
బిడ్డల రక్షింప, బినరుహనేతా ! వి
ద్యాదాస మన్నింట యధికమండ్రు
త్తిదాయక మండు ; తిరియో ? శేయమో
చేయగాదగు దాని జేసినాడ

గీ॥ మిగులు కాలంబు నెల్లను మేటిపద్య
కొఱకె వెచ్చింప, నినుసదా గోరువాడ
నాయు రావోగ్యభాగ్యంబు లమరనిమ్ము ; భ॥

184

సీ. ఎందు నున్నాడవో ? ఇందీవరాక్ష ! నా
 కన్నల కొకనాడు గానబడవు
 కన్నల కగబడకన్న నేమాయె ; నా
 భావంబునకొ దోపవలను గాదె ?
 శ్రీరామ ! శ్రీరామ ! సీతాపతీ ! మాధ
 వా ! కమలాక్ష ! శ్రీ వాసుదేవ !
 గోకాలోల ! యక్కారవరద ! రుక్మి
 ణీనాథ ! శ్రీకృష్ణ ! నీమయాపు

సీ. కలలనై నం జూపుము దేవ ! కాంచినెన్ను
 సంతసము జెందంగోరెద మంతనమున
 నీదు భక్తుని జేపట్టు నియతికలదె ? భ॥

185

సీ. ఏబదిపై యెన్నిదేవల వయసు, యా
 రోగ్య భాగ్యంబుండు కూడిగాగ
 నేటికి ; ముందెట్లొ ? నీరజాక్షా ! ఆయు
 పు కొలత, నెఱిగిన పురుషుడెవడు ?
 ఆజ్ఞాన దశలేని యాయువు నిమ్ము ; పు
 త్రీ పుత్ర భాగ్య సంతృప్తి కలిగె;
 భాగ్యమడుగఁగాని, పన్నుపెట్టుకు మమ్ము
 కూటికిఁ గుడ్డకుఁ గొదువలేక

సీ. నచ్చి బోయెడి, యతిథి యభ్యాగతులకుఁ
 భిక్షువుల కిడవలసిన భిక్షలానఁగి
 అల, గృహస్థాశ్రమము రక్ష నలుపుమయ్య ! భ॥ 186

సీ. ఆయురారోగ్యభాగ్యము లిమ్ము కమలాక్ష !

నిను సదా పార్థివ నమ్మితోడ
బుద్ధి వె భవములు పాలుపొందజేయుమా

శ్రీ పతీ ! నిన్నెప్పు చింతసేయ
సంసార బాధలు సంహరింపుము దేవ !

భక్తితో సతతంబు భజనసేయ
ఆయాస మలసత్వ మంధకారము జిమ్ము
మబ్బాడు ! నీధ్యాస మర్థిసలుప

గీ. మంచి కార్యముల్గులుప నుదంచితముగ
యన్దు లెన్నెన వచ్చు ; సభ్యంతరములం
దొలగఁ జేసి, రక్షింపుమో తోయజాడు ! భా 187

సీ. నీ రక్షలేకున్న నిమిషంబు గడచునే

శ్రీకరా ! వరద ! లోకై కనాథ !
భక్తుని కాంక్షలు భావమం దెఱుంగవే
నిఖిలజ్ఞానపు నీవు నీరజాడు !

నయసుకాలము వెళ్ళె ; వచ్చుకాలమునందు
దేహపుష్టి నొసంగి తెలివి యిచ్చి
ఆరోగ్యమిచ్చి, సత్యబలంబు, నిశ్చల
ధ్యాస యోగ జ్ఞాన తత్త్వ మిచ్చి

గీ. రక్తి నిన్ను భజించెడి భక్తియిచ్చి
భక్తికికే సేవ జతగూర్చి పంకజాడు !

రక్షణము సేయుమయ్య ! ప్రహ్లాదవరద ! భా 188

సీ ముసలి తనంబున, బుద్ధి జాడ్యంబేమి
కలుగఁగా జేయకు కమలనయన !
చిత్త విభ్రాంతులఁ జేరగానీయకు
చింతల మునుపకు చిద్విలాస !
నిల్లి దండ్రుల సేవ తనయుల కొనఁగము
తనయుల సేవఁగై కొనెడు బుద్ధి
నిల్లి దండ్రులకు నిమ్ము ; భరణి 'బాతస్య, మ
రణము ద్రువమ్మ'న వినిగ్రేవ ?

సీ అయిన, సహజ మరణమనాయాసముగను
శల్ల వాంఛితం ; రోగముల్ గల్గినక
నీదు చింతన లొసఁగి, మన్నింపు దేవ ! భ॥

189

సీ అంగాంగములు, వణకాడఁ బొర్రాడఁగా
లేని జీవితము నే బూసలేను
మాటలు దడబడ మతిలేని యాయువు
వాంఛింప నెప్పుడీ వసుధయందు
కనులు గానఁగలేని, వినఁగ వీరులులేను
రోతజీవిత మిస్సిరో ! వలవదు
ఒరులపై యాధారముండు, జీవనయాత్ర
దుస్సహమది వద్దు తోయజాడు !

సీ పాటుబడి, జీవనము సల్పు బల్మి కల్మి
యాయు వున్నన్నినాళ్లు నాకమరనిచ్చి
నీ పరమ చింత నాకిమ్ము ; నిర్మలాత్మ ! భ॥

190

కవితలఁగూర్చగాఁ గావ్యముల్ రచియింప
మనసు పరువులెత్తు ; మాధవా ! ము
కుంద ! నీ దయలేక నందంబుగా వ్రాయు
శక్తి కల్గదు నాకు చారునేత్ర !
నీ వెట్లు నడపిన నేనట్లు నడచెద
సూత్రభారుడ వీవు చిత్రమైన
బొమ్మగా నేనుందుఁ బొమ్మల వాడెట్లు
లాశించు నా బొమ్మ లాడుచుట్లె

కల్లగాదిద్ది, కంసారి ! ఖలవిదారి !
ఏవ్వచే మనుకొన్న నాకేమి భయము ?
నీదు దయమాత్ర మొక్కంత నిలుపుమయ్య ! భ॥ 191

అప్ట దిగ్గజముల నండఁజేర్చెను, కృష్ణ
దేవరాయలు ; కవితా వినోద
ముల నెఱపించె ; ముద్దులు మూటగట్టు, కా
వ్యముల, లిఖింపించె ; నల్లసాని
పెద్దన్న నల్లారు ముద్దుగాఁ బల్లకీ
యందుంచి మోసె ; నెయ్యంబు దీపి
వర్ణింపఁ దరమె ? యా పండిత కవులెల్ల
నేడు గలారె ? వెన్నెలలు జివుర

వారు వ్రాసిన కావ్య ప్రబంధ తతులు
వెల్లి విణిమనె ? సత్య-రులలు కొనవె ?
చుట్టి యానంద జీవిత మమరనిమ్ము ! భ॥

ఉపసంహారము

సీ॥ వేద విజ్ఞానంబు వెలసె నేభవిలోన
 నన్మనోద్రుల యొక్క జన్మమెచట ?
 సంస్కృత సాహిత్య సంపదెచ్చట బుట్టె ?
 బుద్ధదేవుని పుణ్య భూమి యేది ?
 శ్రీరామ కృష్ణులు జెలగిన స్థలమెది ?
 అల పతివ్రతలకు నెలవడెది ?
 ఖ్యాతి నార్జించిన, 'గీత' యెచ్చట పుట్టె
 శాస్త్రు, పురాణ మెచ్చట జనించె ?

గీ॥ మేటి వాహిని 'గంగ' జన్మించె నెచట ?
 నన్నిటికి నాలవాలమై యలరు, భరత
 భూమి, పుణ్యంపు ధాత్రిని బాగడవశమె ? భ॥ 193

సీ॥ సీతి జీవనమార్గ నియమ బోధసల్లె
 శాసించెను - అశోకచక్రవర్తి
 సంగీత సాహిత్య సంపదల, సముద్ర
 గుప్తుండు బోషించె గుతుకమలర
 విక్రమాదిత్యుండు వెలసి, విఖ్యాతులౌ
 కవి పండితులనెల్ల గారవించె
 విద్వాంసుడై, హర్ష విభూషాధ్యాత్మిక
 విషయాను రక్తుడై నెలసినాడు

గీ॥ ఓ ! దయామయ ! నీ దయ యొప్పియున్న
 కతన భారతదేశ విఖ్యాతి ప్రబలె ;
 క్రీస్తు శకమాది యందె వ్రతస్త చరిత ! భ॥ 194

దై వభక్తుండు, దాదాబాయి నారోజి
 బాలగంగాధర ప్రముఖ వరుడు
 చిత్తరంజనదాసు - శ్రీ లజపతిరాయి
 వల్లభాయి, విఠలుభాయి ప్రముఖు
 లాలి సోదరులు, మహాత్ముండును, సుభాష
 చంద్రుండు, మాలాన, జవహరుండు
 విజయలక్ష్మి, వినోబ, వీర రాధాకృష్ణ
 పండిట్లు, రాజాజి పండితుండు

వీరలందఱు జన్మించి భారతాంబ
 గర్భవారాశీతోఁ దల్లికష్టములను
 బాపుకెల్లను నీ దయ వల్లకాదె ? భ॥

195

శ్రీ సాంబమూర్తి, కాశీనాథ నాగేశ్వ
 రుడు, వేంకటప్పయ్య, రూఢిగాగ
 గోపాల కృష్ణుండు, గోపాలరెడ్డి, క
 శావేంకట సుపుత్ర లలితయశుడు
 పొట్టిశ్రీరాములు, పట్టాభి సీతయ్య
 కాశేశ్వరాయండు ఘనండు, మఱియు
 అల్లూరు - ఇల్లూరు - కల్లూరు వారు, వి
 ఖ్యాత యశోబలుల్లనారు

భారతాంబకుఁ దమతల్లి బంధనముల
 విప్పినారు, మహాత్ము వివేకగరిమ
 దీనికెల్ల మూలము నీవె ; దేవ దేవ ! భ॥

196

సీ భారతలక్ష్మీ, సౌభాగ్యయై, పాశివం
 టల, లోపములు లేక వెలయవలయు
 భారతీయుల, సహకార భావము పట్టు
 దలయును, వృద్ధియై దళివలయు
 పంచకీలంబుల - పరమతత్త్వ మెతిర
 దేశనులందఱు దెలియవలయు
 నాహసమంది విశ్వాసంబు వెలయించి
 కార్యముల్ దీర్చగా గిజగివలయు

గీ హిందు ముస్లిము సోదరులందు, సమత
 భావ మల్లారుముద్దుగా బరగవలయు
 దేవ ! ఈ కార్యముల నెల్లదీర్చుమీ ! భా 197

సీ న్యాయత్రయ మొందిన భారతలక్ష్మీకి
 మహిమోన్నతంబైన మంగళములు
 రాజేంద్ర బాబుకు రమణీయ మూర్తికి
 రంగారు జయజయ మంగళములు
 నాహసోపేతుడౌ - జహ్నురులాలుకు
 బంగారు శుభకర మంగళములు
 సంక్షేమ సౌభాగ్య సామ్రాజ్య సిద్ధికి
 మర్యాద లొసగూర్చు మంగళములు

గీ మహిత కాంగెన్ను సంస్థకు మంగళములు
 భారతక్షేమ మెప్పుడు భావమందు
 మనన మొనరించు వారికి మంగళములు ; భా 198

సీ॥ తల్లి - అశ్వత్థమ్మ - తండ్రి - గూఢూరు, కృ
ష్ణార్థ విప్రుండు - మతాభిమాని
కాశ్యప గోత్రుఁ డక్క-మలాక్షు శ్రద్ధతోఁ
బూజించు భక్తుండు ; పుణ్యయశుఁడ
తని, జ్యేష్ఠ పుత్రుండ, నను - అహోబలరావు
పేరుతోఁ బిలుచుచున్నారు ; నేను
లక్షణగ్రంథ సారంబెఱుంగఁ ; గవిత్వ
ధార, సీదమగాడె ? శ్రీ రమేశ !

గీ॥ రక్తి, మందార పూమాల భక్తిగ్రుచ్చి
యర్పణము జేసినాడ ; జోహారుదేవ !
కాన్క-గై కొని దీవింపు - కరుణతోడ ! భ॥ 190

సీ॥ ‘ భక్తమందారంబు ’ - పాపసంహరణంబు
పాలుపారఁ జదువుడీ పురుషులార !
‘ భక్తమందారంబు ’ - పాడుడీ భక్తితో
లేమి, తొలగించుండు భామలార !
‘ భక్తమందారంబు ’ - భక్తితో నేర్వూడీ
బాల బాలిఁలార ! భయము దొలగ
‘ భక్తమందారంబు ’ పాడి వినిపించిన
ఆనంద సౌఖ్యంబు లందు చుండు

గీ॥ ప్రతిదినము భక్తిఁ బఠింప వరమసిద్ధి
పడుము జేకూరు ; శ్రీనాథ ! భయ విమూర !
అతి దయానంద ! గోవింద ! హరి ! ముకుంద ! భ॥ 200

గ్రంథకర్తలకు సూచనలు

1. గ్రంథకర్తలు సాధ్యమైనంతవరకు రాయలసీమ వారుగ నుండవలయును. గ్రంథమాల నియములకు లోబడి క్రొనుస్కెజ్జ 100 పేజీల లోపలనే యిముడునట్లు పుస్తకము లుండవలెను. శుద్ధవ్రత వాసి పంపవలెను.

2. గ్రంథమాల ప్రకృతిస్థితిలో గ్రంథకర్తలనేరీతిగను ఒహూ కరింపనేరదు. ఉచితముగనే గ్రంథము లిచ్చుచుండ వలయును.

3. పుస్తకములందుగాని, పుస్తక భాగములందుగాని, వలయు మార్పు లొనరించుటకు మేనేజింగు ఎడిటరుగారికి సర్వాధికారము లుండును.

4. ప్రథమ ముద్రణముయొక్క ప్రతులపై గ్రంథకర్తల కేలాటి హక్కులులేవు. గ్రంథమాలకు రెండవ ముద్రణము మరు సంవత్సరముననో, అంతకుముందో కావలసి యున్నయెడల గ్రంథకర్తలయొక్క ఆక్షేపణ యుండకూడదు. రెండవ సంవత్సరము ముగిసిన తర్వాత గ్రంథములపై గ్రంథమాల కెట్టి ఆధికారమును లేదు.

5. ముద్రణమైన వెంటనే 50 ప్రతులు మాత్రము గ్రంథకర్త యుపయోగమునకుం బంపబడును. ఈ పుస్తకముల నతండు ముక్కుకొనరాదు. గ్రంథకర్తలు, గ్రంథమాలాభివృద్ధిని కోరి, చందాదారులది పోషకులను చేర్పించి సహాయ పడవలయునని విన్నవము.

6. గ్రంథమాల పుష్పములను, గ్రంథకర్తయొక్కయు సంపాదకలయొక్కయు అనుమతిలే యెవ్వరుగాని, యేభాషలో గాని భాషాంతరీకరణము చేయకూడదు, ముద్రింపకూడదు. అనుమతి పొందక నాటకములను కూడా పరివర్తించకూడదు.

7. కార్యనిర్వాహక సభ్యులలో మెజారిటీ సభ్యులు నిర్ణయించు యోగ్యమని, ముద్రింపబడు గ్రంథముపై లేక గ్రంథము లేదా రచనపై, తమ హభిప్రాయ మొసంగవలయును. ఈ సభ్యుల అయ్యది ముద్రింపబడదు.

8. పై నిబంధనలందు మార్పులొనరించుటకును, కొత్తగాఁ జేర్చుటకును, రద్దు జేయుటకును, గ్రంథమాలాధ్యక్షులకు, సంపాదకులకు, కార్యనిర్వాహక సభ్యులకును సంపూర్ణాధికార ముండును.

ఇట్లు,
సంపాదకుఁడు.

గ్రంథ మాలా ఆచారీ వర్కర్స్

ఈక్రిందివారు గ్రంథమాల చందాదా బుద్ధిపూరించి దాని ప్రకోభివృద్ధిని పొంది చందాదారులు, అభిమానులొదిగాగల వారిని చేర్చించి, గ్రంథమాలా సహాయము చేయుచున్నారని, వారికి కృతజ్ఞులము. చందాదారులు అభిమాను లొదిగాగల వారందఱు, ఈ క్రిందివారికి, తమ చందా, విరాళ మొత్తములను చెల్లించి, వానిమండి అద్దురచేదులను, నిమకు రావలసిన ప్రస్తుతములను పొందవలయును.

1. శ్రీ విద్వాక్ గొల్లా పిన్నివాసుదేవకాస్త్రిగారు, తెలుగు పంతులు, బోర్డు హైస్కూలు, చిరంజీవ.
2. శ్రీ అచ్యుత నారాయణగారు, తెలుగు పండితులు, బోర్డు హైస్కూలు, పుట్లూరు (తాడిపత్రి తాలూకా).
3. శ్రీ యం. పుల్లమరాజుగారు, తెలుగుపండితులు, బోర్డు హైస్కూలు, బుక్కరాజుపేట (అనంతపురం).
4. శ్రీ యక. వెంకటరామయ్యగారు, అసిస్టెంటు టీచరు, బోర్డు హైస్కూలు, పామిడి (అనంతపురం).
5. కరణం నుబ్బరావుగారు, పెద్దచదునూరు, (గుత్తి తాలూకా).
6. శ్రీ విద్వాక్ ఘోషి కృష్ణమూర్తిచార్యులుగారు, తెలుగు పంతులు, మునిసిపల్ హైస్కూలు, బళ్ళారి.
7. విద్వాక్ దేశ్ముఖ శ్రీనివాసమూర్తిగారు, తెలుగు పండితులు, బోర్డు హైస్కూలు, కల్యాణదుర్గము.
8. కె. బాసకీరామరావు, 11/88 తిలవనోడ్డు, అనంతపురము.
9. శ్రీ సోంపల్లి కృష్ణమూర్తిగారు, తెలుగు పండితులు, కదిరి.
10. శ్రీ తుంపర్తి పుల్లయ్యగారు, రిటైర్డ్ టీచరు, భగ్నచరము.
11. శ్రీ కె. నీలకంఠరావు, హైస్కూలు టీచరు, మడకశిర.

బళ్ళారి, కర్నూలు, కడప, చిత్తూరు జిల్లాలయందును ఆంధ్రరాష్ట్ర ముఖ్యపట్టణములయందును కమిషన్ పద్ధతిగా పనిచేయువారికి 25% కమిషన్ ఇవ్వబడును.

వివరములకు :— మేనేజింగు ఎడిటరు,

శ్రీ కృష్ణదేవరాయ గ్రంథమాల,

12/433 నింకంపల్లిరోడ్డు, హిందూపురము

(అనంతపురం జిల్లా) అని వ్రాయవలెను.

